

Hedda Solbakken

"Fordi jeg var nytt i landet"

En syntaktisk analyse av adjektivkongruens i norsk som andrespråk

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap

Veileder: Tor Anders Åfarli

Mai 2021

Hedda Solbakken

"Fordi jeg var nytt i landet"

En syntaktisk analyse av adjektivkongruens i norsk
som andrespråk

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap
Veileder: Tor Anders Åfarli
Mai 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I denne oppgaven tar jeg for meg adjektivkongruens i norsk som andrespråk. Jeg undersøker adjektiv i norske mellomspråkstekster hentet fra Norsk andrespråkskorpus, skrevet av innlærere med engelsk, tysk og spansk som morsmål. Referansepunktene for analysen er generative, eksoskeletale trestrukturer med trekkmatriser som viser kongruensmekanismene for adjektiv i de fire involverte språkene. Modellene viser adjektivbøying i attributiv og predikativ posisjon. Ved hjelp av Jarvis' (2000) metodiske rammeverk for påvisning av transfer, samt annen teori om andrespråkstilegnelse, undersøker jeg graden av tverrspråklig innflytelse fra morsmålene og fra engelsk andrespråk til de norske mellomspråkene. Jeg analyserer informantenes adjektivkongruens på individnivå og sammenligner mellomspråkssystemene deres med de nevnte modellene over morsmål, engelsk andrespråk og norsk målspråk. Jeg sammenligner individer og grupper og undersøker forskjellen mellom bøying i attributiv og predikativ posisjon. Det overordnede målet med oppgaven er å undersøke om det finnes transfer av bøyingsstrukturer fra førstespråket i spansk-, tysk- og engelsktalende innlæreres adjektivbøying. Jeg finner tverrspråklig innflytelse fra alle de tre morsmålene, og muligens fra engelsk andrespråk, men denne innflytelsen kommer ikke alltid til syne som direkte overføring av konkrete strukturer. Jeg har også sett på hvordan andre faktorer, som oppholdstid og innputt fra norsk målspråk, kan ha påvirket resultatene.

Abstract

In this thesis, I investigate adjectival concord in Norwegian as a second language. I have studied Norwegian interlanguage texts from the *Norwegian Second Language Corpus (ASK)*, written by second language learners with German, English and Spanish as their first language. I have developed generative, exoskeletal models showing the adjectival inflection mechanism in the four languages, showing both attributive and predicative adjectives. These models, as well as theory about second language acquisition constitute the theoretical foundation of the analysis. Using Jarvis' (2000) methodical framework for establishing cross-linguistic influence, I examine the degree of cross-linguistic influence from the first language and, to some extent, from English as a second language, in the interlanguage texts. I analyse the adjectival congruity of each individual and compare their interlanguage systems with the earlier mentioned models of adjectival inflection in the first language, English second language, and Norwegian target language. I compare individuals and groups of subjects and examine the difference between attributive and predicative inflection. The main aim of the thesis is to investigate the degree of transfer of inflection structures from the first language to Norwegian interlanguage in the adjectival inflection mechanisms of Spanish-, German-, and English speaking second language learners. I find examples of cross-linguistic influence from all the three first languages, and possibly from English second language. However, this influence does not always imply direct transmission of concrete structures. Furthermore, I find that other factors, such as input from the target language and time of residence, can also have influenced the results.

Forord

«Jeg skriver om adjektiv», pleier jeg å si. Jeg morer meg litt over de hevede øyebrynene og de lange blikkene – ansiktsuttrykkene ligner dem som følger med utsagn som "det er jo fint at noen vil bli norsklærere også". Deretter, avhengig av responsen, legger jeg til at adjektivbøying på norsk faktisk ikke er så rett fram som man skulle tro. Når jeg er i ferd med å miste dem, introduserer jeg gjerne andrespråksperspektivet. Sier at jeg ser på hvordan norskinnlærere bøyer adjektiv. Da lyser de opp litt eller nikker anerkjennende og sier at det er jo faktisk litt interessant. Det synes heldigvis jeg også, men de som kjenner meg best vet at det jeg har kost meg aller mest med, er å lage trestrukturer, lese meg opp på sterke og svake bøyingsmønstre og grave meg ned i syntaktiske blindveier. Takk til veileder Tor Anders Åfarli som har fått meg tilbake på rett spor når jeg har rotet meg for langt inn i spansk semantikk. Takk for grundige tilbakemeldinger, for e-poster med konkrete råd om alt fra informantutvalg og determinative utfordringer til uttrykksmåter og kommafeil. Takk for beroligende smil og miniforelesninger når jeg har møtt opp på kontoret med eksistensielle adjektivkriser, og for at du hjalp meg med å strukturere prosjektet tidlig i prosessen når mitt naturlige instinkt ville vært å skrive oppgaven først og disponere den etterpå. Det har spart meg mye tid og mange tusen ord! Jeg vil også gjerne takke AcqVA for at dere hadde tro på prosjektet mitt og ISLs masterverksted som har vært et trygt rom og møtested dette året.

Takk til dere som får verden til å henge sammen på utsiden av worddokumentet. Først og fremst, takk til Ingrid som leste gjennom hele oppgaven og hjalp meg å se alt jeg ikke så selv. Takk til Fønixordenen som på barnslig vis har gitt meg gnisten til å stå opp om morgenen for å være del av noe, og for at dere har vært med meg i tykt og tynt og helt til siste slutt. Takk til Master bros for lunsjer på Dragvoll, lange fredager på Låven og ettermiddager i Pirbadet. Takk til kollektivet i den bittelille leiligheten for dårlige julefilmer, teppefort, kveldsturer, valgvaker og calisthenics på stuegulvet. Takk til korona for lange opphold hjemme hos mamma og pappa med Tyra og Sunniva, tv-serier, gode samtaler, brettspill, lange skiturer og korte joggeturer. Takk til gjengen i Trondheim og resten av landet for middager, turer og Kokkelimonke på Zoom. Takk til fjellet og skogen, Mjøsa, Syltoppen og Våttakammen.

Forkortelser

A	attributiv (posisjon)
ASK	Norsk andrespråkskorpus
CAS	kasus (trekk)
DEF	definitiv (trekk)
DF	definitiv (verdi)
DOP	objektspredikativ
DP	determinativfrase
F	femininum (verdi)
GEN	genus (trekk)
INDF	indefinitiv (verdi)
M	maskulinum (verdi)
NOM	nominativ (verdi)
NP	substantivfrase
NUM	numerus (trekk)
N	nøytrum (verdi)
P	predikativ (posisjon)
PL	plural (verdi)
SG	singular (verdi)
SUP	subjektspredikativ
S1	førstespråk
S2	andrespråk
U	uvaluert
UG	universalgrammatikk

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 Tema	1
1.2 Teoretisk rammeverk	2
1.3 Problemstilling	3
1.4 Oppgavens struktur	4
2 Teori	5
2.1 Andrespråkstilegnelse som disiplin	5
2.1.1 Fra transfer til tverrspråklig innflytelse – et historisk bakteppe	5
2.1.2 Viktige funn fra transferforskningen	7
2.2 Generativt rammeverk	8
2.2.1 Trekk og kongruens	8
2.2.2 Eksoskeletal analyse.....	9
2.2.3 DP-analysen	10
2.3 Norske adjektiv	10
2.4 Komparativ minigrammatikk.....	16
2.4.1 Tysk	16
2.4.2 Engelsk	19
2.4.3 Spansk	20
2.5 Hypoteser	23
3 Metode	25
3.1 Studieobjektet	25
3.2 Norsk andrespråskorpus (ASK).....	26
3.3 Utvalg og korpussøk.....	28
3.4 Innsamling av språkdata	31
3.5 Pålitelighet og gyldighet	33
3.6 Påvisning av transfer	35
3.7 Konkretisering av problemstilling	37
4 Empiri og analyse	39
4.1 Spansktalende informanter	39
4.1.1 Informanter uten avvik	40
4.1.2 Informanter med genusrelaterte avvik	42
4.1.3 Informanter med numerus- og definitrelaterte avvik	43
4.2 Tysktalende informanter	46
4.2.1 Informanter uten avvik	46
4.2.2 Informanter med kun predikative avvik	46
4.2.3 Informanter med attributive avvik	49
4.3 Engelsktalende informanter	50
4.3.1 Informanter med kun predikative avvik	50
4.3.2 Informanter med både attributive og predikative avvik.....	53

5 Diskusjon	57
5.1 <i>Avvik</i>	57
5.2 <i>Overbøying og underbøying</i>	59
5.3 <i>Attributiv og predikativ bøying</i>	61
6 Konklusjon	65
Litteratur	69
Vedlegg: Masterarbeidets relevans for lektoryrket	73

Tabeller

Tabell 1: Trekk og verdier på norsk, engelsk, spansk og tysk.....	9
Tabell 2: Norsk adjektivbøying.....	11
Tabell 3: Sterk, tysk adjektivbøying.....	16
Tabell 4: Svak, tysk adjektivbøying.....	16
Tabell 5: Engelsk adjektivbøying.....	19
Tabell 6: Spansk adjektivbøying.....	21
Tabell 7: Tysktalende informanter (utvalg).....	30
Tabell 8: Spansktalende informanter (utvalg).....	30
Tabell 9: Engelsktalende informanter (utvalg).....	31
Tabell 10: Datamateriale for informant S8.....	33
Tabell 11: Spansktalende informanter (empiri).....	40
Tabell 12: Tysktalende informanter (empiri).....	46
Tabell 13: Engelsktalende informanter (empiri).....	50

1 Innledning

Når et barn blir eksponert for morsmålet sitt fra fødselen av, internaliserer det de grammatiske systemene språket har, og lærer seg å snakke dette språket perfekt. Ifølge Chomsky (1975, s. 3-35) er mennesket født med en språkevne, en universal grammatikk (UG), som gjør det i stand til å tilegne seg et hvilket som helst naturlig språk. Etter hvert som barnet blir eldre, ser det derimot ut til at denne evnen forandrer seg. Et barn kan ha flere morsmål og mestre flere språk like godt, men enhver som har prøvd å tilegne seg et nytt språk etter pubertetsalder vet at det ikke er like lett. Spørsmålet er om den reduserte evnen til å tilegne seg et nytt språk i voksen alder, det Trudgill (2001, s. 372) omtaler som "the lousy language-learning abilities of the human adult", skyldes at den interne grammatikkmaskinen allerede er stilt inn på ett språk og ikke kan omstilles, om den slutter å fungere i en viss alder, eller om det er andre, sosiale eller kognitive, aspekter ved den voksnes innlæringsprosess som påvirker resultatet. Siden begrepet *transfer* ble innført i 1953, har man tenkt seg at andrespråksinnlærere ubevisst overfører grammatiske strukturer fra førstespråket sitt (Husby, 2015, s. 414). I løpet av de nesten 70 årene som har gått siden da, har det blitt utviklet mange ulike teorier og retninger innenfor andrespråksdisiplinen. Gjennom den kognitive og sosiokulturelle revolusjonen på 1960- og 70-tallet endret synet på læring og språktilegnelse seg radikalt. Likevel er det fortsatt enighet blant de fleste forskere om at førstespråket, og tidligere andrespråk, har betydning for tilegnelse av andrespråk.

1.1 Tema

Denne oppgaven tar utgangspunkt i det grammatiske fenomenet *kongruens*, som kort sagt handler om at to elementer i en frase eller setning samsvarer slik at de har samme verdi av ett eller flere trekk. Noen språk har mye kongruens, andre lite eller ingen. Dette er del av den grammatiske variasjonen som finnes mellom verdens språk, og dermed et interessant utgangspunkt for å undersøke hvordan andrespråksinnlærere tilegner seg nye grammatiske kategorier. I denne oppgaven skal jeg ta utgangspunkt i norsk som andrespråk og undersøke hvordan innlærere med morsmålene engelsk, spansk og tysk praktiserer kongruens mellom substantiv og adjektiv i norsk. De fire språkene som er involvert i undersøkelsen (norsk, engelsk, spansk og tysk), har mange strukturelle likheter: I alle språkene kan adjektiv stå i to ulike syntaktiske posisjoner. Vi skiller mellom de attributive adjektivene, som står som modifikator til substantivet i en nominalfrase (*et overdådig middagsselskap*), og de predikative, som danner et eget funksjonsledd som objekts- eller subjektspredikativ (*Hun gjorde bordet klart/ snittene var uspiselige*). I begge posisjoner, på alle de fire språkene, står adjektivet til en

substantivisk base. Videre har norsk, spansk og tysk, men ikke engelsk, substantiv–adjektiv-kongruens, men det er litt ulikt hvordan denne kongruensen realiseres. På norsk må adjektivet kongruere med basen sin i begge syntaktiske posisjoner. I attributiv posisjon får adjektivet samme verdi som substantivet i trekkene genus, numerus og definitiv. I predikativ posisjon samsvarer adjektivet med basen i genus og numerus, men ikke definitiv. På spansk er kongruensmekanismen ganske lik som på norsk: Adjektivet kongruerer med basen i genus og numerus i begge posisjoner. Den eneste forskjellen er altså at adjektivet aldri bøyes i definitiv. På tysk er mekanismen nesten lik den norske i attributiv posisjon – adjektivet kongruerer med substantivet i genus, numerus og definitiv, samt kasus. I predikativ posisjon, derimot, blir tyske adjektiv stående i oppslagsformen, og kongruerer dermed ikke med basen. På engelsk er det ingen form for kongruens mellom substantiv og adjektiv. Adjektiven står i oppslagsform uansett hvilken verdi substantivet eller nominalfrasen har. Oppsummert har vi altså å gjøre med fire ulike kongruenssystemer som ligner hverandre i ulik grad. Jeg går ut fra en generell hypotese om at det forekommer transfer fra førstespråket i andrespråksinnlæring, og antar at forskjellene mellom kongruenssystemene i de tre ulike morsmålene vil komme til syne i mellomspråkene til informantene. Det er dette jeg skal undersøke videre i denne oppgaven.

1.2 Teoretisk rammeverk

Det overordnede, teoretiske rammeverket for denne oppgaven er *generativ grammatikk*. Dette er en retning som ble introdusert av Noam Chomsky i 1959, da han tok et oppgjør med behaviorismen i en bokomtale av Skinners *Verbal Behavior*. I begrepet generativ grammatikk ligger det at språk ikke er noe som overføres fra en rollemodell (forelder, lærer, e.l.) til barnet eller eleven, men at det genereres i barnets eller innlærerens hjerne. Det at barnet er i stand til å generalisere og tilegne seg et morsmål basert på ufullstendig innputt, er infølge Chomsky (1986, s. 51) et bevis på at mennesket er født med en språkevne. Denne språkevnen kaller han *universalgrammatikken (UG)*, og han definerer denne som "the system of principles, conditions and rules that are elements or properties of all human languages" (Chomsky, 1975, s. 29). Prinsippene i UG bestemmer de ytre grensene for hvordan grammatikken i naturlige språk kan se ut. I tillegg inneholder UG parametere som kan ha ulike verdier i ulike språk, og det er på grunn av disse at ikke alle verdens språk har den samme grammatikken (Åfarli & Eide, 2003, s. 18). Kunnskapen hver og én av oss har om språk, består av språkspesifikke regler og universelle prinsipper, og denne kunnskapen gjør oss i stand til å generere grammatikalske setninger. Denne teorien kalles prinsipp- og parameterteorien.

Chomsky skiller tydelig mellom språkproduksjon og den underliggende språkkunnskapen. Det første har han kalt *performans* (1965, s. 4) eller *e-språk* (1986, s. 19-21), og det andre *kompetanse* (1965, s. 4) eller *i-språk* (1986, s. 21-24). Ifølge Chomsky er performansen, eller det eksterne språket, fullt av feil og avvik som ikke finnes i den underliggende, interne, individuelle kompetansen. Det er derfor kompetansen til en språkbruker en generativ forsker ønsker å si noe om. En opplagt metodisk utfordring ved denne tilnærmingen er at kompetansen ikke eksisterer utenfor hodet til språkbrukeren. Idet språket kommer ut av hjernen i form av skrift eller tale, er det ikke kompetansen vi observerer, men performansen. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 3.1.

Innenfor den generative grammatikken finnes det ulike analyseverktøy for å representere det språklige materialet. I dag brukes gjerne trestrukturer, og det er disse jeg kommer til å benytte i denne oppgaven. Vi går ut fra at ordene er strukturert i fraser der hver frase har en kjerne som projiserer opp til frasenivå (Åfarli & Eide, 2003, s. 24-32). Kjernen gir navn til frasen og bestemmer dessuten frasens distribusjon, altså hvilken syntaktisk funksjon den kan ha i setningen (Eide, 2019, s. 175). I denne oppgaven kommer jeg dessuten til å ta utgangspunkt i en eksoskeletal forklaringsmodell, der de grammatiske trekkene finnes i den syntaktiske strukturen, ikke i de leksikalske elementene. Denne blir nærmere forklart i kapittel 2.2.2.

1.3 Problemstilling

I denne oppgaven undersøker jeg hvorvidt kongruensmekanismene mellom adjektiv og deres nominale baser er påvirket av transfer fra innlærernes morsmål og eventuelt engelske andrespråk. Jeg undersøker tre grupper innlærere med morsmålene engelsk, spansk og tysk. Den overordnede problemstillingen lyder: *I hvilken grad kan vi finne transfer av bøyingsstrukturer fra førstespråket til norsk i spansktalende, tysktalende og engelsktalende innlæreres adjektivbøyning?*¹

Problemstillingen er forankret i den tidligere nevnte overordnede hypotesen om at det forekommer transfer fra førstespråket til andrespråksinnlærere. For å besvare problemstillingen skal jeg introdusere tre hypoteser og tre underordnede forskningsspørsmål. Hypotesene er utviklet med utgangspunkt i de grammatiske strukturene til de tre morsmålene i oppgaven og

¹ Jeg omtaler informantene som *talere* av morsmålet sitt. En informant med tysk som morsmål blir altså omtalt som *tysktalende*, uavhengig av om hen også snakker engelsk, og den *engelskspråklige* gruppa og de *engelsktalende* informantene omfatter kun de ti informantene med engelsk som morsmål.

blir derfor introdusert i et eget kapittel i teoridelen. I slutten av metodekapittelet kommer en konkretisering av problemstillingen der forskningsspørsmålene presenteres.

1.4 Oppgavens struktur

I tillegg til innledningen består oppgaven av hovedkapitlene teori, metode, empiri/analyse, diskusjon og avslutning. I teoridelen gir jeg først en historisk oversikt over andrespråksdisiplinen, der jeg definerer viktige begreper og presenterer relevante teorier og perspektiver. Deretter gir jeg en kort innføring i det generative rammeverket før jeg tar for meg adjektivkongruens i norsk, tysk, engelsk og spansk. Til slutt i teoridelen presenterer jeg de tre hypotesene, som er utarbeidet med utgangspunkt i teorien. I metodekapittelet tar jeg for meg *språk* som studieobjektet, introduserer Norsk andrespråkskorpus og beskriver fremgangsmåten for datainnsamlingen. Jeg diskuterer også oppgavens pålitelighet og gyldighet og introduserer Jarvis' (2000) metodiske rammeverk for påvisning av transfer. Til slutt følger en konkretisering av problemstillingen der jeg introduserer de tre underordnede forskningsspørsmålene. I analysen presenterer jeg datamaterialet og analyserer dette på individnivå. Deretter følger en mer overordnet diskusjon av forskjeller og likheter mellom de tre morsmålsgruppene, samt tolking av funnene i lys av det nevnte rammeverket (Jarvis, 2000). Jeg konkluderer med at vi finner tverrspråklig innflytelse fra alle de tre morsmålene, men at dette viser seg på ulike måter i mellomspråkene. I avslutningen oppsummerer jeg oppgaven og konkluderer med utgangspunkt i problemstillingen og forskningsspørsmålene. Til slutt kommer jeg med forslag til videre forskning.

2 Teori

Teoridelen av oppgaven består av fem underkapitler. I 2.1 tar jeg for meg disiplinen andrespråkstilegnelse. Dette er et omfangsrikt område med forankring i alle underdisiplinene innenfor lingvistikk, men siden denne oppgaven er generativt fundert, vil teorien være knyttet til den generative delen av feltet. I 2.2 gjør jeg rede for det overordnede, grammatiske rammeverket som oppgaven er fundert i. Mens *trekk* og *kongruens* (2.2.1) er begreper som benyttes av de aller fleste lingvister, uavhengig av retning, er *eksoskeletal analyse* (2.2.2) og *DP-analysen* (2.1.3) verktøy som hører til under den generative paraplyen. I 2.3 gjør jeg rede for norske adjektiv og hvordan disse bøyes i attributiv og predikativ posisjon. 2.4 er en komparativ minigrammatikk etter mønster av 2.3, der jeg tar for meg kongruensbøyningen i tysk (2.4.1), engelsk (2.4.2) og spansk (2.4.3). Til slutt, i 2.5, presenterer jeg de tre hypotesene, som er fundert i minigrammatikken.

2.1 Andrespråkstilegnelse som disiplin

I denne delen skal jeg ta for meg ulike teoretiske perspektiv på andrespråkstilegnelse og tverrspråklig innflytelse. Jeg starter med å presentere et historisk bakteppe, der vi også ser på forholdet mellom universalgrammatikken og førstespråket i andrespråkstilegnelse. Deretter går jeg gjennom viktige funn og perspektiv fra tidligere forskning, som vil være del av det teoretiske grunnlaget for diskusjonen i kapittel 5.

I litteraturen skilles det ofte mellom *læring* og *tilegnelse* (Berggreen & Tenfjord, 1999, s. 18), der *tilegnelse* er en naturalistisk prosess der barnet eller innlæreren eksponeres for innputt på målspråket og tilegner seg det såkalt "naturlig", mens *læring* refererer til en mer bevisst prosess der innlæreren lærer seg målspråket i et klasserom med eksplisitt instruksjon. Ettersom informantene i min undersøkelse etter all sannsynlighet har lært seg norsk både gjennom naturlig innputt ute i samfunnet og ved undervisning på norskkurs, anser jeg det som lite hensiktsmessig å skille mellom de to begrepene her. Jeg kommer derfor til å bruke *læring* og *tilegnelse* synonymt om det å lære eller tilegne seg et språk.

2.1.1 Fra transfer til tverrspråklig innflytelse – et historisk bakteppe

Begrepet *transfer* ble introdusert av Uriel Weinreich i 1953. Innenfor det behavioristiske paradigmet ble transfer betraktet som en forutsigbar mekanisme som gjorde at en innlærer tok med seg strukturer fra morsmålet sitt inn i det nye språket, enten disse trekkene stemte overens med målspråket (positiv transfer) eller ikke (negativ transfer). Dette ga opphav til *kontrastiv analyse*, som sto sterkt utover 60-tallet (Husby, 2015, s. 414). Etter hvert som kognitivismen

vokste fram innenfor både psykologien og lingvistikken, dukket det opp nye forklaringsmodeller for språktilegnelse (ibid., s. 417). Fra å være noe som ble overlevert fra lærerens hjerne til elevens, ble grammatikk nå betraktet som noe eleven selv konstruerte basert på innputt. Man mente fremdeles at elevens språkbakgrunn var en viktig faktor i språklæringen, men man gikk bort fra tanken om at man kunne forutsi hvilke problemer som ville oppstå. Med Chomsky (1959) ble det generative rammeverket introdusert, og utover 70-tallet begynte man å implementere transferteorien i dette, blant annet gjennom *feilanalysen*, som gikk ut på å finne mønstre i den språklige atferden som var lik for alle innlærere, uavhengig av førstespråk (Gass & Selinker, 2008, s. 136-137; Husby, 2015, s. 420).

I 1972 introduserte Larry Selinker begrepet *mellomspråk (interlanguage)*, som skulle beskrive det individuelle, midlertidige og ustabile, men like fullt selvstendige systemet som en innlærer konstruerer og utvikler gjennom språklæringsprosessen. Hensikten med *mellomspråksanalysen* var å fokusere mer på mellomspråket som selvstendig system enn på avvikene fra målspråkgrammatikken. Det at mellomspråk per definisjon betegner en individuell grammatikk (jf. Chomskys *i-språk* (1986, s. 21-24)), illustrerer det metodiske skiftet som fant sted i overgangen fra behaviorisme til kognitivismen. Interessen skiftet fra store kvantitative undersøkelser som skulle avdekke universelle sannheter og forutsigbare mønstre til kvalitative undersøkelser av individuelle læringsprosesser (Gass & Selinker, 2008, s. 137). Med denne overgangen fulgte en problematisering av transferbegrepet. Mange mente at det ikke var bredt nok til å betegne det man nå var interessert i å undersøke, og at det hadde for tett tilknytning til det behavioristiske paradigmet (Cook, 2016; Gass & Selinker, 2008, s. 137). I 1986 introduserte Kellerman og Sharwood-Smith begrepet *tverrspråklig innflytelse (cross-linguistic influence)*, som skulle dekke både det tradisjonelle transferbegrepet og de nye perspektivene (ibid. s. 137-138). I denne oppgaven kommer jeg til å bruke *transfer* og *tverrspråklig innflytelse* som synonyme begreper, på samme måte som Jarvis og Pavlenko (2008, s. 3) gjør i sin metodiske gjennomgang av temaet.

Etter som teoriene om prinsipper og parametre og UG vokste fram (Åfarli & Eide, 2003, s. 145-146), dukket spørsmålet opp om hvilken rolle UG har i andrespråkstilegnelse. På 90-tallet foregikk det som omtales som "the war of the hypotheses", der forskerne var uenige om forholdet mellom UG og S1 i andrespråkstilegnelse (Cook, 2016). Hypotesene spenner fra *The Fundamental Difference Hypothesis*, som fastslår at voksne ikke har tilgang på UG, og dermed lærer nye språk basert på førstespråket og generelle kognitive evner, til *The initial hypothesis of syntax* og *Full access/ no transfer*, som betrakter første- og andrespråkstilegnelse som

grunnleggende likt og UG-basert (Gass & Selinker, 2008, s. 164-168). Mellom disse ytterpunktene finner vi flere hypoteser som argumenterer for ulik grad av UG-tilgang i voksnes språklæring.²

2.1.2 Viktige funn fra transferforskningen

Videre skal vi se på noen viktige funn fra transferforskningen som blir sentrale i diskusjonen (kapittel 5). Jeg benytter begrepene *kilde-* og *mottakerspråk* om de involverte språkene i en transferprosess (Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 41). *Kildespråket* er språket transferen kommer fra. I denne oppgaven vil det være tysk, spansk og engelsk førstespråk og engelsk andrespråk. *Mottakerspråket* er det språket som blir påvirket av transferen. I denne oppgaven er det alltid norsk. Det betyr ikke at påvirkningen ikke kan gå den andre veien (se Cook, 2003), men i denne oppgaven er det transfer fra førstespråket, og til en viss grad fra engelsk andrespråk, til norsk andrespråk som undersøkes.

Det første funnet vi skal se på, er beskrevet av Kellerman (1979). Han skriver at graden av tverrspråklig innflytelse avhenger av strukturell likhet mellom språkene (ibid., s. 39). Etersom transfer er en mental prosess, er det ikke språkenes faktiske typologi som er av betydning, men i hvilken grad individet oppfatter de to språkene som strukturelt like. Innlæreren foretar en egen typologisering av de involverte språkene for så å vurdere avstanden mellom førstespråket, eventuelle andrespråk og målspråket. Hen kategoriserer språklig informasjon på et kontinuum som spenner fra språknøytralt til språkspesifikt, og avgjør med det om en språklig egenskap er universell eller spesifikk for ett språk (ibid., s. 40). Hen tar videre med seg det hen oppfatter som universelt inn i mellomspråket sitt, men ikke det hen klassifiserer som spesifikt for kildespråket. Graden av transfer vil øke hvis innlæreren oppfatter de involverte språkene som strukturelt like og minske hvis hen oppfatter dem som ulike.

Dette tar oss videre til neste funn, som er at tverrspråklig innflytelse ikke bare går fra S1 til S2, men mellom alle språk et individ eksponeres for (Cook, 2003, s. 1). Dette innebærer at S1 også kan påvirkes av S2. *Mellomspråkstransfer (interlanguage transfer)* er påvirkning fra ett S2 til et annet S2 (Gass & Selinker, 2008, s. 151-155). Dette ser vi eksempel på i Bohnackers (2006) undersøkelse av hvordan engelskkompetanse påvirket svenske innlæreres beherskelse av V2 på tysk. Konklusjonen hennes var at informantene med engelskkompetanse oftere hadde brudd på

² Eksempler på mellomposisjoner er *Full transfer/ full access* (Schwartz & Sprouse, 1996), *Minimale trær* (Vainikka & Young-Scholten, 1994) og *Valueless features* (Eubank, 1993).

V2 i tysk enn de som bare kunne svensk fra før. De enspråklige informantene overførte V2 fra svensk til tysk, mens de tospråklige overførte ikke-V2 fra engelsk til tysk.

Et tredje funn er at strukturelle ulikheter ofte er lettere å tilegne seg enn likheter (Kleinmann, 1977). Innlæreren vil legge merke til strukturer som stikker seg ut, og dermed ha lettere for å lære dem. Dette skiller seg fra de tradisjonelle transferteoriene, som beskrev transfer som direkte overføring av trekk. Når det gjelder markerte trekk (trekk som er uvanlige i verdens språk) som finnes i målspråket, men ikke i kildespråket, ser disse derimot ut til å være vanskelige å lære (Berggreen & Tenfjord, 1999, s. 221-222).

Blant nyere teorier om flerspråklighet og tverrspråklig innflytelse må Vivian Cooks (2016) teori om *multikompetanse (multi-competence)* nevnes. Han argumenterer for at flerspråklighet i virkeligheten dreier seg om et mentalt nettverk bestående av alle språk, varieteter og språkfragmenter som individet kan. Transfer er resultat av forhold og koblinger mellom elementer som tilhører ulike språk. På et abstrakt nivå snakker også Cook om språkene som adskilte, men han mener språkblanding oppstår fordi språkene i virkeligheten danner ett felles system. Jeg baserer denne oppgaven på Jarvis (2000) sitt metodiske rammeverk for påvisning av transfer (se kapittel 3.6), der språkene i en flerspråklig hjerne er forstått som adskilte systemer, men jeg anerkjenner Cooks perspektiv og inkluderer dette der det er naturlig.

2.2 Generativt rammeverk

2.2.1 Trekk og kongruens

Trekk er et begrep som de aller fleste lingvister bruker, uavhengig av teoretisk forankring (Corbett, 2012, s. viii). Konseptet gjør oss i stand til å formulere enkle og presise regler som genererer grammatikalske setninger innenfor et språkssystem (ibid., s. 2-5). Trekkene har det til felles at de realiseres gjennom ulike trekkverdier, og som vi snart skal se, varierer både trekkene og verdiene mellom språk. I denne oppgaven fokuserer jeg på de morfosyntaktiske trekkene genus, numerus og definitiv. I en eksoskeletal modell (se 2.2.2) befinner trekkene seg i syntaksen, og leksikalske elementer tar til seg trekkene når de settes inn i den syntaktiske strukturen. Noen trekk realiseres morfologisk, mens andre er til stede på et underliggende plan.³

³ Det er en uenighet blant forskere om hvorvidt genus i DP-er bare uttrykkes på frie ord (som adjektiv og determinativ) eller som det også uttrykkes i bøyingsaffiks på substantiv. I denne oppgaven vil jeg, som Åfarli, Nygård og Riksem (2021, s. 9), gå ut fra det siste, altså at genusverdien også uttrykkes som del av substantivets bøyingsaffiks.

I setningen "Hun hadde pyntet mange bord" har ordet "bord" trekket plural, selv om det ikke er realisert noen flertallsending.

I denne oppgaven er trekk et avgjørende konsept fordi det er en forutsetning for å kunne snakke om kongruens. Når to elementer kongruerer, innebærer det at de har samme verdi av ett eller flere trekk. Ulike språk opererer med ulike trekk, ulike verdier og ulike regler for kongruens. Et eksempel på dette er persontrekket som finnes i verbposisjonen i mange språk. På engelsk må dette trekket ha samme verdi hos subjektet og verbalet i setningen. Verdien 3. person singular har en egen realisering i form av -s på verbet, mens de andre formene er like. Spansk har derimot egne morfologiske presensformer for alle personer og tall (seks ulike former). I moderne norsk finnes ikke persontrekket på verb, og verbene bøyes ikke etter person verken med synlig ending eller med underliggende trekkverdi. På samme måte varierer det hvilke trekk og verdier adjektiv bøyes etter på ulike språk. I kapittel 2.3 og 2.4 skal vi se at den syntaktiske rammen inneholder ulike funksjonelle projeksjoner og trekkmatriser for ulike frasetyper og språk. Tabellen under viser trekk og verdier for adjektiv i attributiv og predikativ posisjon for norsk, tysk, engelsk og spansk:

	SYNTAKTISK POSISJON	DEFINITT	GENUS	NUMERUS	KASUS
Norsk	ATTRIBUTIV	DF/ INDF	M/ F/ N	SG/ PL	–
	PREDIKATIV	–	M/ F/ N	SG/ PL	–
Tysk	ATTRIBUTIV	DF/ INDF	M/ F/ N	SG/ PL	NOMINATIV/ AKKUSATIV/ GENITIV/ DATIV
	PREDIKATIV	–	–	–	–
Engelsk	ATTRIBUTIV	–	–	–	–
	PREDIKATIV	–	–	–	–
Spansk	ATTRIBUTIV	–	M/ F	SG/ PL	–
	PREDIKATIV	–	M/ F	SG/ PL	–

Tabell 1: Trekk og verdier for adjektiv i attributiv og predikativ posisjon i norsk, tysk, engelsk og spansk.

Fra tabellen ser vi at trekkene og verdiene ikke bare varierer mellom språk, men også mellom de syntaktiske posisjonene i ett og samme språk.

2.2.2 Eksoskeletal analyse

Innenfor det generative rammeverket kan vi skille mellom to analysemodeller, den *endoskeletale* og den *eksoskeletale*. I den endoskeletale analysen finnes de grammatiske trekkene i de leksikalske elementene. Ordene har grammatiske egenskaper som de tar med seg inn i syntaksen (Åfarli, 2007). I den eksoskeletale modellen er argumentstruktur og grammatiske trekk noe som finnes i den syntaktiske strukturen og som dermed er uavhengig av

de leksikalske elementene (ibid.). Innenfor en slik analysemodell er ikke de leksikalske elementene begrenset av inherente trekk – de kan settes inn i ulike syntaktiske posisjoner og få trekkene tildelt fra strukturen. For eksempel vil ulike verb kunne få ulik argumentstruktur avhengig av hvilken syntaktiske ramme de settes inn i (se Åfarli, 2007), og substantiv kan ta verbale trekk og dermed fungere som verb i setningen, som i masteroppgavetittelen "Å verbe" (Frengstad, 2016). Jeg har valgt å bruke en eksoskeletal modell i denne oppgaven fordi den kan forklare hvorfor adjektiv oppfører seg ulikt i ulike syntaktiske posisjoner. Den viser dessuten tydelig hvordan trekkene og verdiene varierer fra språk til språk.

Innenfor den eksoskeletale analysemodellen tenker vi oss at det leksikalske elementet ikke hører til noen ordklasse eller bærer grammatisk informasjon før det settes inn i den syntaktiske strukturen (Riksem, 2018, s. 26-29). Elementet har med seg semantisk og pragmatisk informasjon som sier noe om betydning og bruk, men den syntaktiske og morfologiske informasjonen finnes bare i syntaksen. På adjektivplassen i strukturen er det uvaluerte, adjektiviske trekk. Når det leksikalske elementet settes inn, vil en kongruensmekanisme føre til at trekkene blir valuerte i samsvar med den nominale basen det står til. Dette utløser den synlige bøyingen på adjektivet. Det har vært foreslått ulike hypoteser og teorier om hvordan kongruensmekanismen virker i ulike språk og syntaktiske posisjoner. Jeg kommer litt tilbake til dette i 2.3, men det som er viktig for denne oppgaven er *at* det er kongruens, ikke nøyaktig hvordan denne mekanismen fungerer.

2.2.3 DP-analysen

De attributive adjektivene er del av en nominalfrase, og derfor er analysen av nominalfrasen et viktig utgangspunkt for å kunne analysere attributive adjektiv. I dag er den rådende analysemodellen for nominalfrasen DP-analysen, der determinativet befinner seg i en funksjonell kjerneposisjon og tar NP som komplement. DP-analysen ble blant andre introdusert av Steven Paul Abney i 1987, som et alternativ til NP-analysen, der substantivet var kjernen i nominalfrasen. For en grundigere innføring i den skandinaviske nominalfrasen og DP-analysen, se Julien (2005). Jeg kommer ikke til å gå nærmere inn på de teoretiske vurderingene rundt nominalfrasens struktur, men bruke DP-analysen som utgangspunkt for modellene i 2.3. og 2.4.

2.3 Norske adjektiv

Videre skal vi nå se på adjektivets syntaktiske plassering og kongruensmekanismer i norsk. Hovedfokuset er i første omgang å gjøre rede for attributive og predikative adjektiv og hvordan disse bøyes. Jeg skal ta for meg reglene for norsk adjektivbøying slik de er beskrevet i *Norsk*

referansegrammatikk (Faarlund, Lie & Vannebo, 1997) og deretter foreslå en generativ analysemodell med trekkmatriser. Jeg tar utgangspunkt i Barstads (2017) modell, ettersom den på en god måte illustrerer det jeg trenger å vise, uten unødvendig høyt detaljnivå. Oppgaven dreier seg ikke om å finne den beste analysen, men å identifisere tverrspråklig innflytelse og analysere denne. Derfor har jeg valgt å bruke enkle modeller der alle trekkene er samlet i én funksjonell projeksjon, i motsetning til f.eks. Julien (2005) sin modell, som har egne projeksjoner for hvert trekk. Analysen av norsk adjektivbøying vil fungere som referansepunkt for den komparative minigrammatikken (2.4), hvor jeg presenterer tilsvarende modeller for tyske, engelske og spanske adjektiv.

Norske attributive adjektiv står som regel prenominalt. Det finnes unntak, først og fremst poetisk syntaks,⁴ men ettersom jeg ikke skal gå i dybden på teorier om adjektivdistribusjon og kongruensmekanismer, er det ikke avgjørende for analysen min akkurat hvor adjektivet er plassert. På norsk samsvarsbøyes de attributive adjektivene etter substantivet de står til, i kategoriene genus, numerus og definititt (Faarlund et al., 1997, s. 366). Når nominalfrasen er ubestemt, bøyes adjektivet etter sterkt mønster. Når den er bestemt brukes den svake bøyingen. Det er med andre ord vekslingen mellom de to bøyingsmønstrene som markerer bestemthet på det attributive adjektivet. Det sterke bøyingsparadigmet har én form for nøytrum og én for maskulinum og femininum, og ulike former for singular og plural. Den svake bøyingen har samme form i alle kjønn og tall, og denne er nesten alltid lik den sterke flertallsformen (Faarlund et al., 1997, s. 366). Derfor er genus og numerus kun synlig i den sterke bøyingen. Tabell 2 viser bøyingsparadigmet for norske adjektiv i attributiv posisjon.

Sterk form (INDF)				Svak form (DF)	
M.SG	F.SG	N.SG	PL	SG	PL
en søt porsjon	ei søt bløtkake	et søtt barn	noen søte æresgjester	det søte ølet	de søte blondedukene
en stor porsjon	ei stor bløtkake	et stort barn	noen store æresgjester	den store gaven	de store klovnene

Tabell 2: Norsk adjektivbøying⁵

I predikativ posisjon samsvarer norske adjektiv også med basen i trekkene genus og numerus, men ikke definititt. Noen forskere hevder at attributive og predikative adjektiv er strukturelt like

⁴ F.eks. "og var ein **blome blid**" i *Det hev ei rose sprunge*, Norsk salmebok nr. 38.

⁵ Det finnes adjektiv som avviker fra mønstret over. F. eks. faller deler av stammen bort i flertallsformen av adjektiv som slutter på *-el* eller *-er* (*ekkel – ekle/ sikker – sikre*). *Liten* er eksempel på et leksem med uregelmessig bøying og flere former enn andre adjektiv.

og kan analyseres likt, mens andre regner dem som strukturelt ulike (Barstad, 2017, s. 49).⁶ Jeg tar utgangspunkt i Barstads (2017) eksoskeletale analyse (som igjen er basert på Riksem, 2018 og Julien, 2005), men forenkler denne en del. Barstad (2017) argumenterer for en strukturell ulikhet mellom attributive og predikative adjektiv. Ulikheten viser seg i mangelen av definittrekk i predikativ posisjon og det at de predikative adjektivene ser ut til å være mindre bundet av kongruensreglene enn de attributive. Åfarli og Vangsnes (2020) tar for seg formell og semantisk kongruens i norske adjektiv, og finner at semantikken i mange tilfeller overstyrer det formelle kongruenskravet. Det ser ut til å være en generell tendens i mange norske dialekter at predikative adjektiv blir stående ubøyde. Dette gjelder særlig pluralbøyingen, men også nøytrumsbøyingen i noen tilfeller (ibid.).

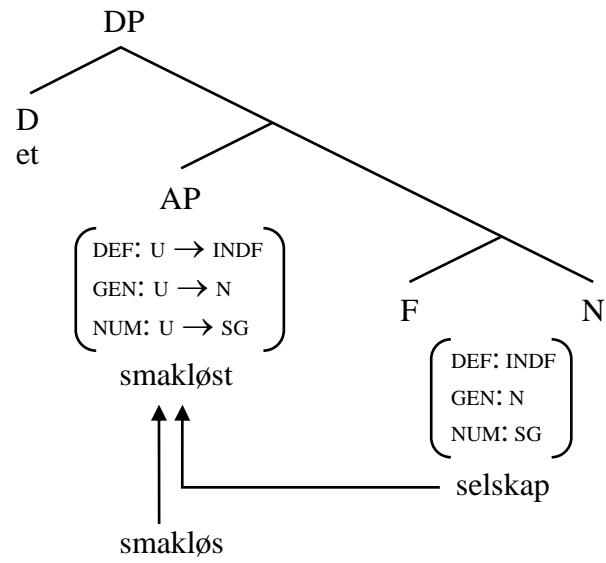
Barstad (2017) plasserer det attributive adjektivet som spesifikator i en funksjonell α -projeksjon mellom D og N og introduserer en Agr-projeksjon for å forklare kongruensmekanismen i predikative adjektiv. Selve trekkoverføringen, der substantivets trekkverdier overføres til adjektivet, forklarer hun med at adjektivene har det hun kaller *kameleonske egenskaper* som gjør dem i stand til å kopiere trekk fra nærliggende projeksjoner i strukturen. Jeg kommer ikke til å gå inn på akkurat hvilke kongruensmekanismer som virker, men gå ut fra at det finnes en slik mekanisme i begge syntaktiske posisjoner på norsk, og at denne eller disse mekanismene sørger for at elementet som settes inn i (attributiv eller predikativ) adjektivisk posisjon får de samme trekkverdiene som den substantiviske basen.

Modellene (1a-c) viser det attributive adjektivets plassering i DP-en. Før det leksikalske elementet settes inn i strukturen har det ingen grammatisk informasjon og dermed heller ingen grammatiske trekk (jf. Riksem, 2018, s. 26-29). Dette er illustrert ved bruk av oppslagsformen *smakløs*. Plassen i strukturen der elementet settes inn, er forbeholdt adjektiv og inneholder de adjektiviske trekkene, men disse er i utgangspunktet uvaluerte. Valueringen skjer ved hjelp av den nevnte kongruensmekanismen når leksemet settes inn i strukturen. Først da blir leksemet et adjektiv som kan realiseres med bøyingsmorfemer som samsvarer med resten av frasen.⁷

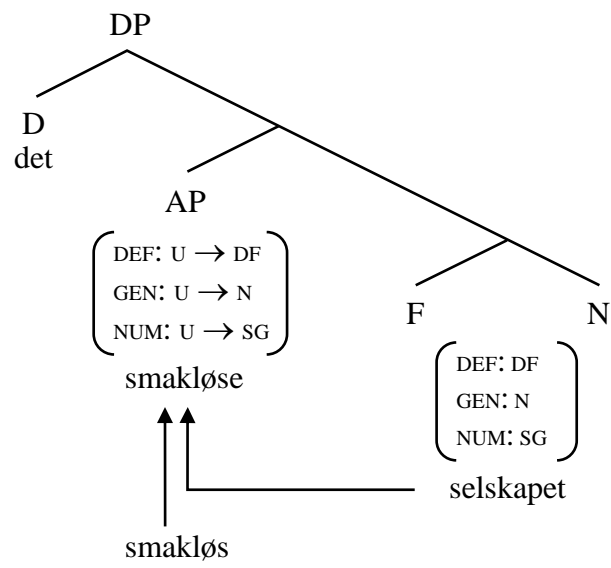
⁶ For mer utfyllende begrunnelser for ulike modeller, se Abney (1987), Kester (1996), Delsing (1993), Bhatt, (1990) og Cinque (1994).

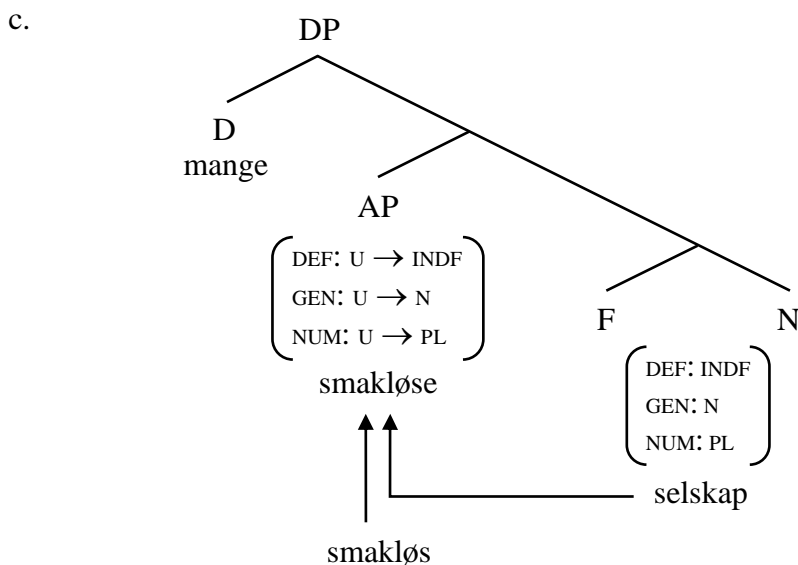
⁷ Jeg har ikke inkludert determinativets trekk og verdier i modellene. Disse samsvarer også med substantivet, men denne mekanismen er utelatt her. Substantivet og substantivets trekkmatrise har jeg plassert sammen under den funksjonelle kjernen F og nomenkjernen N. Modellens funksjon er å vise at det skjer en overføring av trekkverdier fra substantivet til adjektivet, ikke den nøyaktige representasjonen av de ulike elementene i DP-en.

(1) a.

b.

I (1a) uttrykkes trekkverdien nøytrum ved morfemet *-t*, verdien singular ved manglende pluralsuffiks og verdien indefinit ved at det er den sterke bøyingsformen som brukes. I (1b) er definitivverdien på frasen endret. Dette realiseres morfologisk på adjektivet med suffikset *-e*, som hører til den svake bøyingen. Den underliggende genusverdien er fremdeles nøytrum, men dette er ikke lenger synlig i bøyingen. I (1c) er det igjen den sterke bøyingen som brukes, fordi frasen er ubestemt, men adjektivformen er den samme som i (1b). I (1c) er suffikset *-e* derimot en realisering av pluralverdien.

Eksempelene i (2) viser hvordan grammatikaliteten påvirkes av endringer i verdien til ett eller flere ord i frasen:

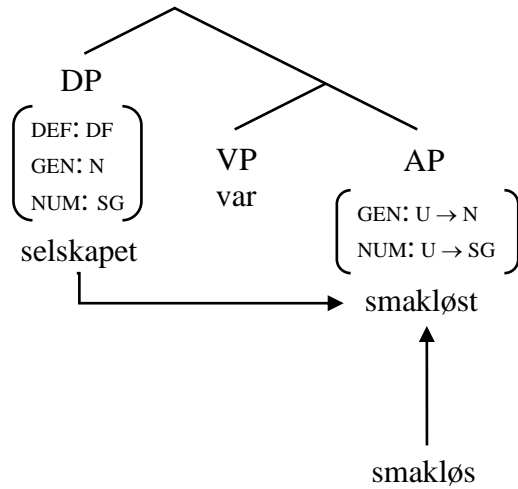
- (2)
- a. *Et smakløs selskap
 - b. En smakløs fest
 - c. *Et smakløse selskap

I (2a) står adjektivet i oppslagsform, mens substantivet og determinativet har genusverdien nøytrum. Den manglende kongruensen gjør frasen ugrammatisk. I (2b) har adjektivet og determinativet maskulin verdi, og dermed kongruerer adjektivet i oppslagsform med resten av frasen og den er grammatisk. I (2c) har adjektivet fått suffikset *-e* som kan representere enten plural eller definitiv verdi. Ettersom substantivet og determinativet har verdien ubestemt form entall, er frasen ugrammatisk.

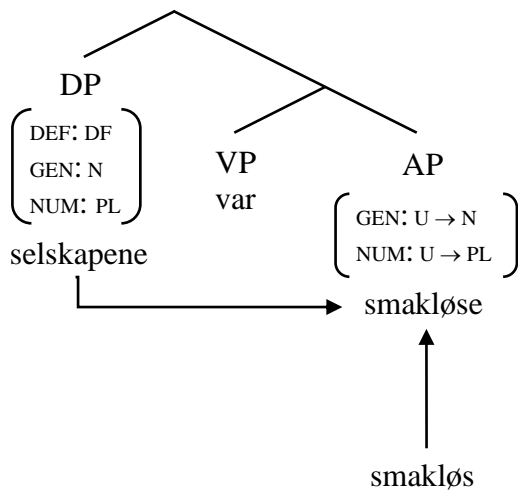
Modellene i (3) viser bøyingen av det predikative adjektivet, og er tilsynelatende ganske lik (1). Adjektivet *smakløs* settes inn i strukturen og får trekkene sine valuert ved å kopiere verdiene

basen har. Vi ser derimot at trekket definitt ikke finnes i predikativ posisjon og at denne verdien derfor ikke overføres fra substantivet til adjektivet. Dette ser vi tydelig når basen har bestemt form:

(3) a.

b.

Nøytrumsverdien, som ikke var synlig realisert i (1b og c), kommer til syne i (3b) fordi definittrekket ikke er del av den predikative bøyingen. I (3b) er det derimot pluralbøyingen (-e) som er synlig. I (4) ser vi at markering av definitt i predikativ posisjon er ugrammatisk i norske setninger.

(4) *Selskapet var smakløse

2.4 Komparativ minigrammatikk

2.4.1 Tysk

Tysk og norsk er begge germanske språk, og det er mange strukturelle likheter mellom dem. I attributiv posisjon oppfører adjektivene seg nokså likt de norske: de samsvarer med den substantiviske basen i trekkene genus, numerus og definit. I tillegg har tysk trekket kasus (Reiten, 2015, s. 78). I likhet med norsk har tysk sterk og svak adjektivbøying som hovedsakelig brukes for å markere bestemthet.⁸

På grunn av kasus-trekket blir det tyske adjektivparadigmet mer omfattende enn det norske. Som vi kan se av tabellene under, har også tysk færre ordformer i den svake bøyingen enn i den sterke.

Sterk bøying	M.SG	F.SG	N.SG	PL
NOMINATIV	Süßer Wein	gute Suppe	voriges Jahr	wichtige Themen
AKKUSATIV	Süßen Wein	gute Suppe	voriges Jahr	wichtige Themen
GENITIV	Süßen Weins	guter Suppe	vorigen Jahres	wichtiger Themen
DATIV	Süßem Wein	guter Suppe	vorigem Jahr	wichtigen Themen

Tabell 3: Sterk, tysk adjektivbøying (Reiten, 2015, s. 79)

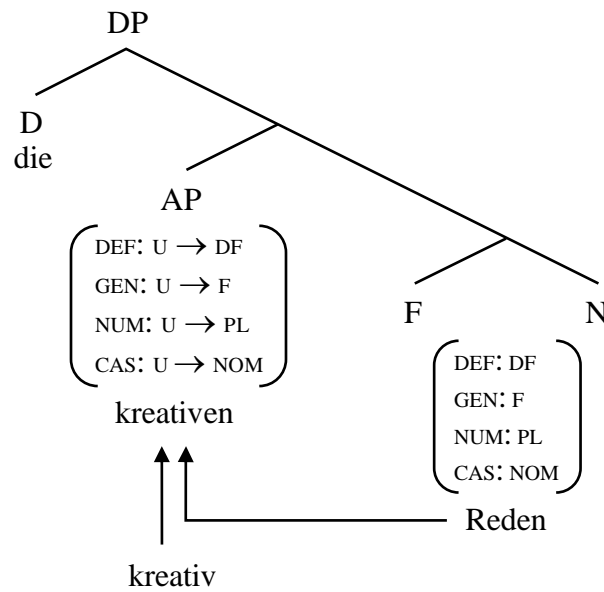
Svak bøying	M.SG	F.SG	N.SG	PL
NOMINATIV	Der neue Tag	die alte Zeit	das ganze Jahr	die guten Waren
AKKUSATIV	Den neuen Tag	die alte Zeit	das ganze Jahr	die guten Waren
GENITIV	Des neuen Tages	der alten Zeit	des ganzen Jahres	der guten Waren
DATIV	Dem neuen Tag	der alten Zeit	dem ganzen Jahr	den guten Waren

Tabell 4: Svak, tysk adjektivbøying (Reiten, 2015, s. 80).

For attributive adjektiv (5) blir analysen ganske lik den norske. Oppslagsformen av det leksikalske elementet settes inn i strukturen, mottar uvaluerte, adjektiviske trekk og får valuert disse gjennom det vi antar er den samme kongruensmekanismen som i den norske strukturen.

⁸ Den sterke og svake bøyingen styres også av ulike determinativ (Reiten, 2015, s. 80-82).

(5)

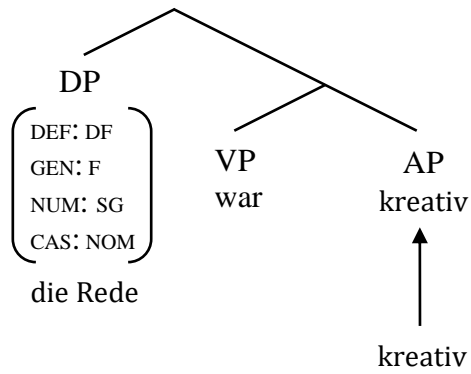

den.F.DF.PL.NOM kreativ.F.DF.PL.NOM tale.F.DF.PL
"de kreative talene"

Vi så i 2.3 at norske, predikative adjektiv er mindre bundet av kongruensmekanismer enn de attributive. Denne tendensen er helt gjennomført på tysk, der ingen av trekkene finnes i predikativ posisjon. Også dette taler for at det er en grunnleggende strukturell forskjell mellom de to syntaktiske posisjonene. Analysen av de tyske predikative adjektivene må nødvendigvis bli en annen enn den norske, ettersom tysk ikke har samsvarsbøying i denne posisjonen.⁹ Modellene i (6) viser den manglende kongruensen mellom subjektet og subjektpredikativet i tyske setninger.

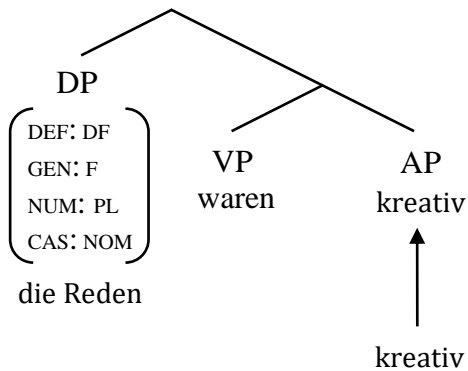
⁹ Det finnes unntak innenfor faste nominalfraser, der man kan velge om man vil bøye adjektivet eller ikke: *Dieses Schiff ist dänisch/ ein dänisches* og *Diese Orangen sind spanisch/ spanische* (Reiten, 2015, s. 78).

(6) a.

den.F.DF.SG.NOM tale.F.DF.SG.NOM var kreativ
"talen var kreativ"

b.

den.F.DF.PL.NOM tale.F.DF.PL.NOM var kreativ
"talene var kreative"

Modellene i (6) viser at det tyske systemet skiller seg fra det norske. Mens de norske predikative adjektivene samsvarer med substantivet i genus og numerus (se (3)), blir de tyske predikative adjektivene stående i oppslagsform uavhengig av basens trekkverdier. I (7) ser vi at pluralsuffiks på predikative adjektiv fører til en ugrammatisk setning.

(7) *Die Reden waren kreativen

den.F.DF.PL.NOM tale.F.DF.PL.NOM var kreativ.F.DF.PL.NOM
"talene var kreative"

2.4.2 Engelsk

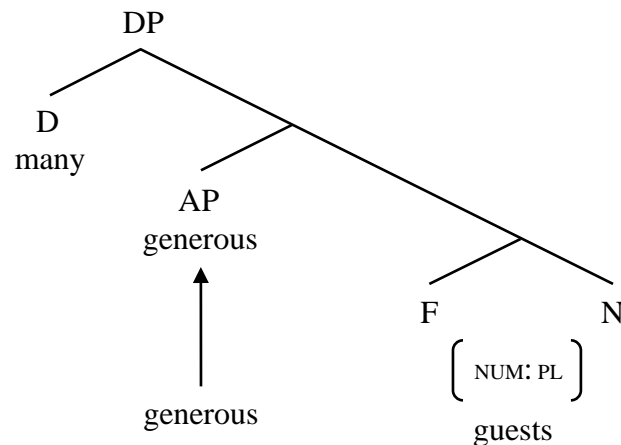
Engelsk, som også er et germansk språk, skiller seg fra de to foregående ved at det ikke har substantiv–adjektiv-kongruens. Når adjektivet settes inn i strukturen som attributivt eller predikativt, vil den samme ordformen realiseres uavhengig av basens trekkverdier. Engelsk har verken genus eller (realisert) kasus. Definitiv markeres kun på determinativet og numerus på substantivet. Tabell 5 viser at det engelske adjektivet har samme form uavhengig DP-ens trekkverdier.

	SG	PL
INDF	a green outfit	many green trees
DF	the green garden	the green wigs

Tabell 5: Engelsk adjektivbøying.

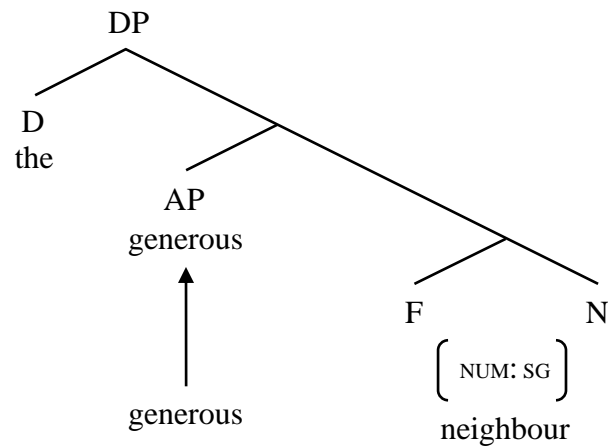
På adjektivplassen i den engelske strukturen finnes det ingen uvaluerte trekk, og det vil derfor ikke skje noen form for valuering når det leksikalske elementet settes inn. Dermed blir adjektivet stående i den samme (oppslags)formen som det har før det settes inn i strukturen. Av modellene i (8) og (9) kan vi se at både attributive og predikative engelske adjektiv oppfører seg som de tyske predikative.

(8) a.

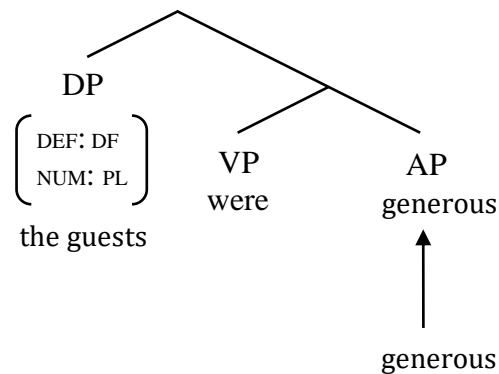
mange.INDF gavmild gjest.PL
"mange gavmilde gjester"

b.

den.DF gavmild nabo.SG
 "den gavmilde naboen"

(9)

den.DF gjest.PL var gavmild
 "gjestene var gavmilde"

2.4.3 Spansk

På tross av at spansk tilhører en annen språkfamilie enn norsk, engelsk og tysk, er det dette språkets substantiv–adjektiv-kongruens som tilsynelatende ligner mest på den norske. Både de attributive og de predikative adjektivene kongruerer med basen sin og får trekkene sine valuert i samsvar med denne. I likhet med norsk har spansk bøyingskategoriene genus og numerus (Gómez Torrego, 2011, s. 50). Som i engelsk markeres definitt kun på determinativet og er derfor ikke del av adjektivbøyning. En åpenbar strukturell forskjell mellom spansk og de

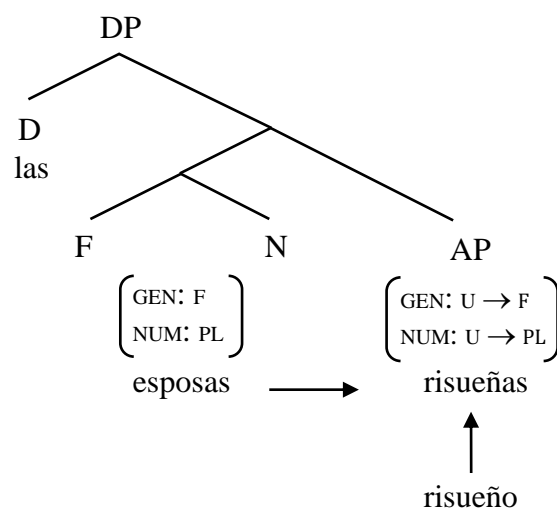
germanske språkene vi har sett på, er at de attributive adjektivene oftest er postnominale på spansk (ibid.). Som nevnt tidligere er ikke adjektivets plassering innad i DP-en relevant for det jeg undersøker i denne oppgaven, og jeg kommer derfor ikke til å ta for meg den semantiske betydningen av post- og prenominal adjektiv i romanske språk. Tabell 6 viser bøyingsparadigmet for spanske adjektiv. Tabellen viser DP-er med attributive adjektiv. De samme formene brukes i predikativ posisjon.

	M.INDF	M.DF	F.INDF	F.DF
SG	un florero bonito	el florero bonito	una vista bonita	la vista bonita
PL	unos floreros bonitos	los floreros bonitos	unas vistas bonitas	las vistas bonitas

Tabell 6: Spansk adjektivbøyning.

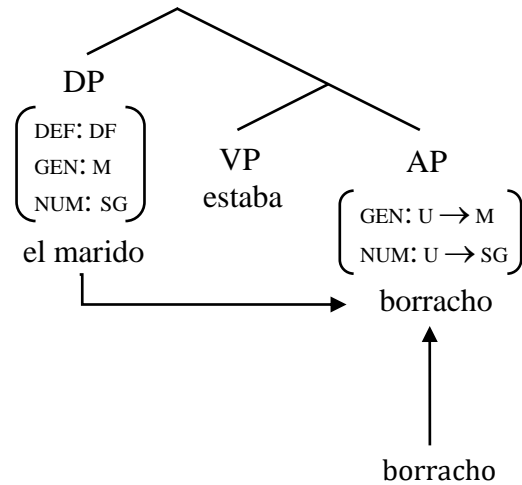
Det spanske kongruenssystemet er symmetrisk, i motsetning til det tyske og det norske. Her oppfører adjektivet seg likt i de to syntaktiske posisjonene, som vi kan se av modellene i (10) og (11).

(10)

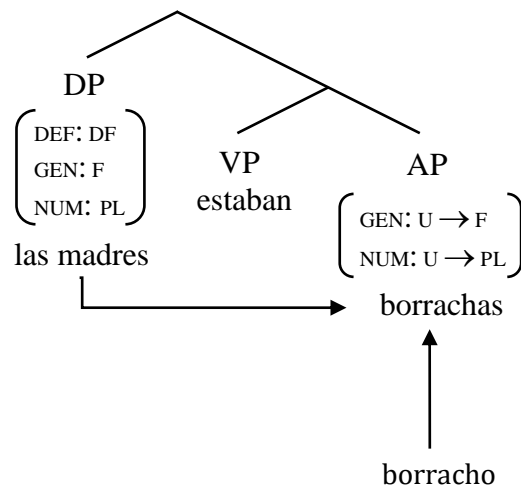
den.F.DF.PL ektefelle.F.PL lattermild.F.PL
 "de lattermilde konene"

(11) a.

den.M.DF.SG ektemann.M.SG var beruset.M
"ektemannen var beruset"

b.

den.F.DF.PL mor.F.PL var beruset.F.PL
"mødrene var beruset"

På overflaten kan (11a) ligne de tyske strukturene i (6) og den engelske i (9), ettersom adjektivet blir stående ubøyd i predikativ posisjon. I den spanske strukturen skyldes dette derimot at subjektet "el marido" har formen M.SG og krever at adjektivet står i oppslagsform for å kongruere. I (11b) er subjektet en DP med feminint substantiv i plural, og da ser vi at adjektivet får suffiks som markerer femininum (-a) og plural (-s).

2.5 Hypoteser

Med utgangspunkt i minigrammatikken (2.4) vil jeg nå presentere tre hypoteser som fastslår hvilken atferd jeg forventer å finne hos de tre informantgruppene:

- De spansktalende informantene vil ha færre avvik enn de andre to gruppene.
- De engelsktalende informantene vil ha flest avvik totalt.
- De tysktalende informantene vil ha flere avvik i predikativ posisjon enn i attributiv.

Ettersom spansk har adjektivkongruens i både attributiv og predikativ posisjon, antar jeg at de spansktalende informantene har lettere for å innarbeide den norske adjektivkongruensen enn informantene i de to andre gruppene. Engelsk har ikke adjektivkongruens overhodet, og jeg regner derfor med at de engelsktalende informantene har størst utfordringer med å innarbeide det norske systemet. Ettersom den tyske strukturen er asymmetrisk, med kongruens i attributiv posisjon, men ikke predikativ, regner jeg med at de vil innarbeide den attributive kongruensen like lett som de spansktalende, men at de vil ha større problemer med den predikative. Dette bør resultere i flere predikative avvik enn attributive.

3 Metode

Jarvis og Pavlenko (2008, s. 28-29) skiller mellom transfer på individ- og samfunnsnivå. På individnivå er det snakk om et psykologisk fenomen som resultat av kontakt mellom flere språkssystemer i én hjerne. Det er denne effekten jeg skal undersøke i denne oppgaven. Videre deler de transferstudier inn i to tilnærminger: intraindividuell og interindividuell (ibid., s. 30-31). Med den intraindividuelle tilnærmingen analyserer man enkeltindividers mellomspråk på detaljnivå og finner mønstre i disse, men uten å kunne generalisere. Med den interindividuelle tilnærmingen skaffer man seg generaliserbar kunnskap om en gruppe informanter, men finner ut lite om individuelle og kontekstuelle faktorer (Gass & Selinker, 2008, s. 30-37; Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 30-31). En metodisk fare med denne siste tilnærmingen er at man i realiteten blander sammen flere ulike, individuelle språkssystemer og behandler dem som om de var det samme systemet (Johannessen, 2003, s. 147). På grunn av de store individuelle variasjonene mellom informantenes mellomspråk anser jeg det som både mest metodisk forsvarlig og teoretisk interessant å kartlegge mellomspråkene på individnivå. Samtidig er jeg interessert i å undersøke trender innad i og mellom de tre språkgruppene. Undersøkelsen blir dermed en kombinasjon av intra- og interindividuell.

I dette kapittelet diskuterer jeg metodiske problemstillinger og beskriver fremgangsmåten for datainnsamling og analyse. Først gjør jeg rede for studieobjektet i undersøkelsen (3.1). Deretter beskriver jeg Norsk andrespråkskorpus (3.2) og hvordan jeg valgte ut informanter og gjorde søk i korpuset (3.3). I 3.4 gjør jeg rede for og begrunner valg jeg gjorde underveis i datainnsamlingen. 3.5 omhandler metodiske utfordringer som kan påvirke påliteligheten og gyldigheten til prosjektet, og jeg forklarer hvordan jeg har løst disse. I 3.6 gjør jeg rede for Jarvis' (2000) rammeverk for påvisning av transfer, som utgjør grunnlaget for diskusjonen (kapittel 5) og besvaring av problemstilling og forskningsspørsmål. 3.7 er en konkretisering av problemstillingen, med utgangspunkt i teori og metode.

3.1 Studieobjektet

Det første metodiske aspektet jeg tar for meg, er definisjonen av studieobjektet i undersøkelsen. Dette kan virke så opplagt at det er unødvendig å omtale, men *språk* er et studieobjekt som kan bety vidt forskjellige ting, avhengig av hvilken del av det man er interessert i (Hårstad, Lohndal & Mæhlum, 2017, s. 13-21). *Språk* kan defineres som noe indre eller ytre, individuelt eller sosialt, som et underliggende system eller noe som skapes i interaksjon. Definisjonen av språk har store konsekvenser for hva slags data som er relevante og hvordan disse bør behandles. I

dette prosjektet har jeg valgt å undersøke *tverrspråklig innflytelse* i en *generativ* ramme. Innenfor den generative disiplinen betraktes studieobjektet som den *interne, individuelle og underliggende språkkompetansen* til språkbrukerne (jf. Chomsky, 1965). Etersom jeg studerer norsk som andrespråk, er det *mellomspråk* jeg undersøker, men like fullt er det den underliggende kompetansen jeg er ute etter, heller enn den faktiske språkproduksjonen.

Skillet mellom det underliggende systemet og den faktiske produksjonen, det Chomsky (1965) kaller *kompetanse* og *performans*, kan, av metodiske grunner, være vanskelig å opprettholde. Helge Dyvik (1995, s. 26) kritiserer de generative tilnærmingene for ikke å skille tydelig nok mellom empirien, som ofte er basert på *performans*, og det de mener å si noe om, i-språket eller kompetansen, som altså ikke kan observeres direkte. En språkbruker vil alltid produsere språk som bærer preg av *grammatisk irrelevante omstendigheter*, og det produserte språket kan derfor ikke, ifølge Chomsky (1965, s. 3), betraktes som representasjoner av den underliggende kompetansen. Dette problemet kan løses ved å bruke akseptabilitetsvurderinger og introspeksjon som metode (ibid., s. 18-19). Da undersøker man hva den interne grammatikkompetansen tillater, og på den måten kan man finne grensene for hva som er grammatisk i en gitt grammatikk. Likevel foregår det mye generativistisk forskning med utgangspunkt i *performansempiri*, altså med muntlig eller skriftlig språk som datamateriale.

Når man forsker på språk eller varieteter man ikke selv snakker eller har som morsmål, er man avhengig av informanter (Johannessen, 2003, s. 136-137). Akseptabilitetsvurderinger kan brukes i andrespråksforskning, men det er noen ulemper ved dette. For det første er det, selv blant morsmålstalere, ofte et gap mellom rapportert språkbruk og faktisk produksjon (ibid.). Blant andrespråksinnlærere er dette gapet trolig enda større, ettersom den språklige intuisjonen er mindre utviklet. Mellomspråkene er ustabile og dynamiske (Berggreen & Tenfjord, 1999, s. 29), og det er derfor vanskelig eller umulig å finne fram til absolutte grenser for grammatikalitet i et mellomspråk. Det er med dette i mente at jeg, på tross av faren for å blande sammen *performans* og *kompetanse*, har valgt å basere denne oppgaven på empirisk materiale bestående av språk produsert av voksne innlærere av norsk.

3.2 Norsk andrespråkskorpus (ASK)

Jeg har altså definert studieobjektet og argumentert for å bruke produsert e-språk som empiri i undersøkelsen. Det neste metodiske valget er om datamaterialet burde bestå av muntlig eller skriftlig språk. Muntlig språk har tradisjonelt vært regnet som det primære (se f.eks. De Saussure, 1970), mens skrift har vært betraktet som en nedtegnelse av det "naturlige, egentlige"

muntlige språket. Noen forskere (blant andre Cook & Basetti, 2005, referert i Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 70) mener at muntlig og skriftlig språkkompetanse er ulike ting, og at muntlig og skriftlig transfer derfor bør behandles som to adskilte prosesser. Denne eventuelle distinksjonen tar jeg ikke hensyn til i denne oppgaven. Med utgangspunkt i at det dreier seg om den samme kompetansen, vil jeg videre argumentere for at skriftlig språk faktisk ligger nærmere denne kompetansen enn det muntlig språk gjør. Når man skriver har man, i motsetning til når man snakker, mulighet til å gå tilbake og endre på det man har skrevet. I denne sammenheng er dette en fordel fordi informantene får muligheten til å la språklig intuisjon eller kompetanse overstyre performansrelaterte avvik. De avvikene som er akseptable i mellomspråksgrammatikken vil ikke bli endret, og dermed vil den ferdige teksten ligge nærmere kompetansen enn den muntlige produksjonen ville gjort. Med innsamling av skriftlige data har jeg muligheten til å bruke korpus, og jeg har med det tilgang til et større antall informanter enn jeg ville hatt om jeg samlet inn data selv. Dette gir mulighet til å filtrere utvalget og tilpasse det slik at jeg utelukker eller kontrollerer flest mulig av de variablene jeg ikke ønsker å undersøke.

Et korpus er en elektronisk, søkbar samling bestående av tekster, samlet inn for å brukes som datamateriale i forskning. Det er gjerne grammatisk annotert, slik at man kan søke etter kategorier som ordklasser eller syntaktiske konstruksjoner. Når man bruker et korpus som ikke er samlet inn i forbindelse med det aktuelle prosjektet, har man den fordelen at dataene ikke er påvirket av spesifikke problemstillinger eller hypoteser (Johannessen, 2003, s. 149). En ulempe med bruk av korpus er at man ikke har direkte tilgang på informantene og derfor ikke kan få tak i persondata som ikke er lagret i korpuset (ibid.). Korpus brukes ofte i store, kvantitative undersøkelser fordi de gir tilgang på mange informanter og store mengder data. Nå er ikke denne oppgaven kvantitativ, men tilgangen på mange informanter er likevel en stor fordel, da det gir mulighet til å tilpasse utvalget og kontrollere flere faktorer. Jeg kommer ikke til å ta for meg korpuslingvistisk metode, ettersom dette ikke er noe jeg har benyttet meg av. Som vi skal se i 3.3 og 3.4, har jeg brukt korpuset som database og hentet materialet mitt derfra, og jeg har brukt korpusets søkefunksjoner som hjelp til å snevre inn utvalget, men innhenting av selve språkmaterialet har foregått manuelt.

Norsk andrespråkskorpus (ASK) består av tekster skrevet i en eksamenssituasjon der innlærere med ulike språkbakgrunner har besvart en oppgave skriftlig. For å kunne besvare problemstillingen min, var jeg avhengig av at språkdataene kunne kobles til informasjon om informantens språkbakgrunn (både førstespråk og eventuelle andrespråk), alder, norsknivå, oppholdstid og hjemland. I ASK var i utgangspunktet all denne informasjonen tilgjengelig. Ved

noen tilfeller manglet noe av informasjonen, men da tok jeg de gjeldende informantene ut av utvalget, slik at jeg var sikker på å kunne sammenligne informantene på riktig grunnlag. Selv om jeg ikke undersøker alle disse variablene, er det viktig at datamaterialet er balansert (Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 54-54; Johannessen, 2003, s. 165). Kjønn er eksempel på en variabel jeg ikke tar for meg systematisk, men som jeg kontrollerer for ved at jeg inkluderte like mange kvinner og menn i utvalget. I analysen trekkes disse faktorene inn som forklaringsfaktorer der dataene peker mot at de har betydning.

3.3 Utvalg og korpussøk

Jeg bestemte meg for et utvalg på totalt 30 informanter; 10 engelsktalende, 10 tysktalende og 10 spansktalende innlærere. Det er få nok til at det er overkommelig å analysere hver enkelt informant, og mange nok til at jeg kan finne tendenser mellom og innad i språkgruppene. For å unngå altfor mange variabler brukte jeg filtre i søkefunksjonen til ASK, slik at alle tekstene er hentet fra samme test – *Språkprøven, nivå B1*. Jarvis og Pavlenko (2008, s. 41-42) poengterer at individene må ha tilnærmet lik kompetanse i de involverte språkene for at man skal kunne sammenligne dem. For å sikre at norsknivået til alle informantene var omtrent likt, valgte jeg kun informanter som var vurdert til B1-nivå. Dermed hadde alle informantene samme nivå i morsmålet sitt og i målspråket. Det som derimot er en metodisk utfordring, er at de aller fleste individene i den tysk- og spanskspråklige gruppa i tillegg hadde varierende engelskkompetanse. Dette gjør at informantene i den spansk- og tyskspråklige gruppa i realiteten er mindre sammenlignbare enn de i den engelskspråklige. Når det er sagt, vil det alltid være variasjon i den språklige bakgrunnen til ulike individer. Ingen av de 30 informantene har oppgitt at de kan andre språk enn morsmålet og engelsk, men det er veldig usannsynlig at alle disse 30 menneskene har levd språklig isolerte liv uten eksponering for noen andre språk. Blommaert og Backus (2013) skriver om viktigheten av å anerkjenne flerspråklighet som videre enn det å beherske to eller flere språk fullstendig. Mange mennesker, og stadig flere i en globalisert verden, har tilegnet seg deler av språk og registre som er med på å definere deres språklige repertoar, uten at de nødvendigvis regner seg som flytende i disse språkene. Dette gjelder også for mine informanter. Etersom jeg har informasjon om engelskkompetansen til informantene som har engelsk som andrespråk (dvs. alle i den spansk- og tyskspråklige gruppa), inkluderer jeg engelskkompetanse som en egen variabel som kan være med å forklare funnene. Jeg kan ikke undersøke andre språk informantene eventuelt kan, fordi denne informasjonen mangler, men disse språkene kan likevel være med å påvirke informantenes språklige atferd. Dette er dermed en mulig feilkilde i oppgaven.

Til slutt luket jeg ut de eldste og de yngste informantene – de over 59 og de under 20. Nasjonal og regional tilhørighet var en faktor som ikke lot seg kontrollere. Jeg fant informasjon om nasjonalitet i korpuset, men spredningen var for stor til at jeg kunne begrense utvalget til ett land per gruppe. Informantene hadde ikke oppgitt noen form for regional tilhørighet (innenfor land) eller dialektbakgrunn. Dialektal variasjon innenfor morsmålene er noe jeg må ta høyde for i analysen, men innenfor rammene til dette prosjektet har jeg ikke mulighet til å kontrollere eller undersøke det systematisk. Den regionale spredningen til informantene øker den potensielle faren ved å bruke grammatikker basert på standardiserte skriftspråk som referansepunkter i analysen – dette blir utdypet i 3.5.

ASK krever at man søker etter et språklig element, så derfor søkte jeg etter adjektiv. Jeg gjorde tre søk, ett for hver morsmålsgruppe, med filterinnstillingene beskrevet over:

1. [pos = "adj"] \ <> \\ :: age != "16|64|17|66|18|82|19|60|61|62|63" & language = "tysk" & testlevel = "Språkprøven" & cefrscore = "B1"
2. [pos = "adj"] \ <> \\ :: age != "16|64|17|66|18|82|19|60|61|62|63" & language = "engelsk" & testlevel = "Språkprøven" & cefrscore = "B1"
3. [pos = "adj"] \ <> \\ :: age != "16|64|17|66|18|82|19|60|61|62|63" & language = "spansk" & testlevel = "Språkprøven" & cefrscore = "B1"

Trefflistene jeg fikk opp bestod av alle adjektivene i alle tekstene som var inkludert i utvalget, dvs. alle tekstene skrevet av informanter med det valgte morsmålet, mellom 20 og 59 år, som hadde avlagt (og bestått) Språkprøven og som var vurdert til B1. Treffene var sortert etter tekstid-en som hver tekst hadde fått tildelt tilfeldig. Jeg luket ut informantene som manglet persondata, nummererte tekstene fra toppen av lista og plukket ut de fem første kvinnene og de fem første mennene i hver treffliste. Informantene ble altså valgt ut kun basert på variablene jeg ønsket å teste eller kontrollere, og utvalget ble tilfeldig utfra hvilken kode tekstene hadde. Jeg ga informantene nye koder bestående av T, S eller E for morsmålene tysk, spansk og engelsk, og nummer fra 1 til 10. Tabellene 7, 8 og 9 viser de 30 utvalgte informantene med tilhørende persondata:

Informant	Kjønn	Alder	Engelsknivå¹⁰	Oppholdstid (antall år)	Hjemland
T1	K	23	3	1-2	Tyskland
T2	M	32	3	0-1	Tyskland
T3	K	28	3	0-1	Tyskland
T4	K	23	3	0-1	Sveits/Liechtenstein
T5	K	36	4	0-1	Tyskland
T6	K	31	3	0-1	Tyskland
T7	M	40	4	0-1	Tyskland
T8	M	29	1	0-1	Sveits/Liechtenstein
T9	M	28	4	0-1	Tyskland
T10	M	39	3	0-1	Tyskland

Tabell 7: Tysktalende informanter

Informant	Kjønn	Alder	Engelsknivå	Oppholdstid (antall år)	Hjemland
S1	K	21	3	0-1	Cuba
S2	K	33	1	3-4	Colombia
S3	K	27	4	1-2	Mexico
S4	K	36	3	4-5	Den dominikanske republikk
S5	K	30	4	1-2	Spania
S6	M	36	3	2-3	Mexico
S7	M	26	2	1-2	Spania
S8	M	29	4	1-2	Nicaragua
S9	M	26	2	1-2	Spania
S10	M	31	3	1-2	Cuba

Tabell 8: Spansktalende informanter

¹⁰ 0 = ikke noe, 1 = begynnernivå, 2 = grunnivå, 3 = mellomnivå, 4 = høyere nivå

Informant	Kjønn	Alder	Oppholdstid (antall år)	Hjemland
E1	K	26	1-2	USA
E2	K	31	2-3	USA
E3	K	39	0-1	USA
E4	K	29	0-1	Storbritannia
E5	K	22	0-1	Storbritannia
E6	M	24	1-2	Sierra Leone
E7	M	39	4-5	Storbritannia
E8	M	28	2-3	Australia
E9	M	31	5+	Storbritannia
E10	M	32	1-2	New Zealand

Tabell 9: Engelsktalende informanter

3.4 Innsamling av språkdata

Trefflistene skulle i teorien ha alle adjektivene i hver tekst og hvorvidt de var riktig bøydd. Etter noen stikkprøver bestemte jeg meg likevel for å gå gjennom alle tekstene manuelt. Mange av de taggedde ordene ble fjernet, fordi de ikke var adjektiv, men (stort sett) adverb eller determinativ. Jeg luket også ut gradbøyde adjektiv, ettersom disse kongruerer med basen. I tilfeller der adjektivet skulle vært gradbøydd, men ikke var det, fjernet jeg det også: "[...] folk som har **gode** erfaring om livet enn de." (E6). Jeg fjernet også adverb som var satt inn i en potensielt adjektivisk posisjon, ettersom disse ikke lar seg bøye: "[...] et sted som ikke er så lenge fra en stor by" (E1). I noen tilfeller la jeg til adjektiv som ikke var tagget. Kriteriene for å bli med i materialet var at ordet måtte ha adjektivisk bøyning (morfologisk kriterium) og adjektivisk distribusjon (syntaktisk kriterium).

Noen ord var vanskelige å kategorisere som adjektiv eller determinativ. For å sikre at analysen blir så konsekvent som mulig, valgte jeg å utelate alle varianter av "annen", selv om dette ordet i noen tilfeller virket mer adjektivisk enn determinativt. Jeg inkluderte adjektivet "hel", men ikke determinativet "hele".¹¹ "Forskjellig" er eksempel på et ord jeg var usikker på om fungerte som determinativ eller adjektiv i en del tilfeller (f.eks. "[...] reiste vi mye til **forskjellige** steder [...]") (T5)), men disse valgte jeg å systematisk inkludere som adjektiv.

Da jeg registrerte avvik, inkluderte jeg kun kongruensavvik der adjektivet hadde feil form. Jeg så helt bort fra andre avvik, f.eks. ortografiske, med mindre dette gikk så kraftig utover ordet

¹¹ Ordet "hel" er ofte vanskelig å kategorisere. Når det står sammen med determinativ ("et helt brød" og "mange hele brød"), fungerer det som et adjektiv. I DP-er som "hele brødet" er det derimot mer nærliggende å analysere "hele" som determinativ, og det er disse konstruksjonene jeg har utelatt fra materialet.

eller bøyingsendelsen at det ikke var mulig å se hvilket ord eller suffiks informanten hadde ment å skrive. I disse tilfellene ble ordet fjernet fra materialet. Jeg tok ikke hensyn til om informantene hadde tildelt riktig kjønn til substantivet. Setninger som "flaggen er rød", registrerte jeg som riktige, ettersom det var tydelig på bestemthetsendelsen til substantivet at informanten anså ordet som maskulint og dermed hadde bøyd adjektivet i samsvar med dette. I motsatte tilfeller, der adjektivet kongruerte med substantivets målspåkgenus, men ikke med informantens mellomspråkgenus, registrerte jeg det som et avvik (f.eks. "et veldig **sterk** og **streng** kultur"). Dette er forhold som diskuteres i analysen, særlig i tilfeller der det er rom for tvil om hva informanten har ment, men i presentasjonen av data har jeg konsekvent tatt utgangspunkt i kjønnnet informanten har valgt der dette er synlig. Dette er fordi jeg undersøker kongruensen mellom adjektivets genus og genusen substantivet har i informantenes mellomspråk, ikke informantenes kunnskap om inherent genus i norske substantiv.

Et annet punkt som er metodisk utfordrende, er at det er andre faktorer enn bare substantiv–adjektiv-kongruens som innvirker på kongruensen i nominalfraser. Noen steder i materialet fant jeg DP-er som manglet samsvar mellom adjektiv og substantiv, men der adjektivet samsvarte med determinativet (f.eks. "et stort frokostbordet" (T6)). Disse tilfellene befinner seg helt i grenseområdet for avvik, men jeg bestemte meg til slutt for å kategorisere dem som ikke-avvikende, fordi adjektivet kongruerer med den intenderte verdien til frasen som helhet. Disse tilfellene vil dermed ikke telle med på avviksstatistikken, men blir konsekvent diskutert i analysen. I frasen " den norske alfabetet" (S4) er det åpenbart kongruensrelaterte avvik, ettersom determinativet har bestemt form entall og substantivet ubestemt form flertall. Adjektivet samsvarer derimot både med determinativet og substantivet på overflaten. Den underliggende formen kan være enten bestemt entall, ubestemt flertall, eller bestemt flertall, ettersom disse formene ser like ut. Dermed er adjektivets overflateform riktig uansett hvilke underliggende trekkverdier det har i informantens mentale representasjon. Jeg har derfor registrert frasen som ikke-avvikende, på tross av at frasen som helhet har kongruensbrudd.

Jeg plukket ut adjektivene fra informanttekstene, i samsvar med beskrivelsen over, og presenterte disse i tabeller, én for hver informant. Som eksempel viser jeg tabellen for en tilfeldig informant, S8. Under følger en forklaring på hvordan tabellen skal leses.

Adjektiv	Posisjon	Frasetype	Base	Synlig bøyning	Avvik	Merknader
ny	A	DP	en _ regjering	oppslag		
integreert	P	SUP	regjeringen	oppslag		
forskjellige	A	DP	_ partier	PL		
klokk	A	DP	en _ valg	oppslag		tildelt genus: M
ny	A	DP	en _ periode	oppslag		
nasjonal	A	DP	_ valg	oppslag		tildelt genus: M
skikkelig	A	DP	dets første _ nasjonal valg	oppslag	DEF	
nasjonal	A	DP	dets første skikkelig _ valg	oppslag	DEF	
kvinnelig	A	DP	en _ president	oppslag		
nytt	A	DP	_ president	N	GEN	

Tabell 10: Datamateriale for informant S8

I første kolonne står alle de utvalgte adjektivene fra informantens tekst listet opp. Deretter følger syntaktisk posisjon (med verdiene ATTRIBUTIV og PREDIKATIV) og frasetype eller funksjon (DP for de attributive adjektivene og subjektpredikativ (SUP) eller objektpredikativ (DOP) for de predikative). Neste kolonne viser resten av DP-en de attributive adjektivene er del av og subjektet eller objektet de predikative adjektivene står til. *Synlig bøyning* viser om adjektivet står i oppslagsform eller om det er bøyd i genus (N), numerus (PL) eller definit (DF). De andre verdiene (M/F, SG og INDF) vil aldri synes, ettersom disse tilsvarer oppslagsformen. Avvikene står i rødt. I tillegg viser feil-kolonnen om avviket er genus-, numerus- eller definitrelatert. Under merknader har jeg notert andre relevante ting. I dette tilfellet har jeg registrert at informanten har tildelt maskulin genus til substantivet "valg". Dette påvirker samsvarsbøyningen fordi jeg kunne registrert "klokk" og "nasjonal" som genusavvik. Som diskutert over har jeg valgt å registrere dem som riktige, ettersom den interne kongruensen stemmer, men merknadene blir del av analysen. Med utgangspunkt i en slik tabell for hver informant laget jeg tre tabeller (tabell 11, 12 og 13) med overordnet statistikk for alle informantene i hver morsmålsgruppe. Disse blir presentert i analysen (kapittel 4).

3.5 Pålitelighet og gyldighet

I en artikkel om ASK-korpuset diskuterer Tenfjord, Hagen og Johansen (2009) forholdet mellom teori og metode på andrespråksfeltet, og særlig begrepet *The Comparative Fallacy*, som ble introdusert i Bley-Vroman (1983). *Sammenligningsfella* går man i når man som forsker glemmer at mellomspråk er selvstendige grammatiske systemer, og analyserer dem som defekte

eller ufullstendige variasjoner av målspråket. Dette er et problem fordi man risikerer å gå glipp av strukturelle og systematiske aspekter ved mellomspråket hvis disse kategoriseres som avvik (Bley-Vroman, 1983, s. 15-16). Spørsmålet Tenfjord et al. (2009) stiller, er hvordan dette perspektivet, som det er allmenn oppslutning om på andrespråksfeltet, lar seg kombinere med et feilkodet korpus som ASK. De konkluderer med at feilkodingen i ASK er en metodisk forutsetning for å kunne si noe om mellomspråkene, men at denne metoden er teorinøytral. Når man går i sammenligningsfella er det gjerne fordi man ikke skiller tydelig nok mellom teori og metode, og at feilkodingen og sammenligningen med målspråket brukes som teoretisk utgangspunkt for å tolke dataene (jf. kontrastiv analyse, beskrevet i 2.1.1).

I dette prosjektet står jeg ovenfor den samme utfordringen: For å kunne vurdere om språklig atferd er resultat av transfer, som er det problemstillingen går ut på, er jeg nødt til å sammenligne mellomspråkene med informantenes morsmål, eventuelt engelsk andrespråk og målspråket norsk. I 2.3 og 2.4 presenterte jeg modeller som viste attributiv og predikativ adjektivbøying i norsk, engelsk, spansk og tysk. Disse fungerer som referansepunkter i analysen og diskusjonen. Modellene er basert på standardiserte varianter av de fire språkene, og som nevnt i 2.3 vil morsmålstalere ofte ha avvik fra disse modellene i sin språkproduksjon. Dette skyldes både performansrelaterte avvik fra den underliggende språkkompetansen og interindividuell variasjon innenfor det vi betegner som ett språk. Ifølge Cook (2016) sin teori om multikompetanse er et individs språklige kompetanse ikke et sett adskilte språk, men et nettverk av språklige elementer fra alle språk og deler av språk som individet kan. Med utgangspunkt i denne modellen blir det enda tydeligere at modellene i 2.3 og 2.4 ikke er eksakte representasjoner av informantenes språklige kompetanse. Dette er en metodisk svakhet ved oppgaven, men tatt i betraktning prosjektets omfang anser jeg det likevel som forsvarlig.

Ettersom det er norske mellomspråk det er snakk om, kommer jeg til å omtale forskjeller mellom mellomspråkene og den norske referansegrammatikken som *avvik*. Jeg anerkjenner at dette er et ord med en viss negativ ladning, men i mangel av et bedre ord velger jeg likevel å bruke det. Analysene kommer i stor grad til å ta utgangspunkt i avvikene, men jeg unngår sammenligningsfella ved å analysere informantenes språklige atferd som en helhet og se etter trender og mønstre som ikke nødvendigvis er relatert til avvikene. Når informantene har tildelt feil genus til et substantiv og bøyer adjektivet i samsvar med dette, registrerer jeg ikke dette som avvikende, nettopp fordi det er mellomspråket som system jeg er interessert i. Når jeg omtaler noe som *avvikende* eller *feil*, er dette en deskriptiv og verdinøytral påstand om likhet eller ulikhet mellom de ulike grammatiske systemene.

Dette bringer oss videre til en kanskje enda større utfordring, nemlig at både avviksproblematikken og begrep som *mellomspråk* er forankret i synlige og usynlige ideologier. Som vi så i 2.1.1, har holdningene til flerspråklighet endret seg mye de siste tiårene. I 1968 skrev Nils Erik Hansegård (s. 128) om faren for at tospråklige barn kunne utvikle "dobbel halvspråklighet", og brukte dette som argument mot flerspråklighet generelt. Slike utsagn gjenspeiler ideen om at det bare er plass til en viss mengde språk i hjernen, en myte som har blitt tilbakevist, men som fremdeles lever blant lekfolk. Mellomspråksbegrepet definerer det norske språket til innlærerne som noe midlertidig og uferdig, mens begrepet *målspråk* vitner om et uttalt mål om å kunne norsk like godt som en morsmålstaler. Vi vet derimot fra sosiolingvistisk forskning at dette målet ikke nødvendigvis er verken realistisk eller ønsket av innlærerne selv (Hagen, 2006). Analysen min forutsetter at innlærerne har forsøkt etter beste evne å tilegne seg det norske kongruenssystemet, og at avvik fra dette skyldes kognitive mekanismer. Jeg har ikke tatt hensyn til sosialkonstruktivistiske aspekter, som at noen av innlærerne bevisst eller ubevisst har valgt avvikene av identitetsmessige årsaker. Jeg er klar over at disse mekanismene finnes, men å undersøke dem ville krevd et annet datamateriale og andre problemstillinger enn det jeg har valgt for dette prosjektet.

3.6 Påvisning av transfer

Transferforskning har, ifølge Jarvis og Pavlenko (2008, s. 27), lenge vært basert på synsing og usystematiske tilnærminger der man har tenkt seg at transfer er noe man kjenner igjen når man ser det i datamaterialet. De gjennomgår og utdyper et rammeverk for påvisning av transfer, først presentert av Jarvis (2000, s. 267), og understreker at det som kan se ut som transfer, ikke nødvendigvis er det, og at transfer ikke alltid er umiddelbart gjenkjennbart. Rammeverket er basert på tre kriterier som bør være oppfylt for at man skal kunne påvise transfer:

- 1) *Intra-L1-group Homogeneity Hypothesis*: atferden det er snakk om finnes også hos andre innlærere med samme førstespråk.
- 2) *Inter-L1-group Heterogeneity Hypothesis*: atferden finnes ikke hos innlærere med andre morsmål (selv om innlærerne er på samme språknivå) eller morsmålstalere av målspråket.
- 3) *L1-IL Congruity Hypothesis*: Innlæreren og andre med samme språkbakgrunn viser atferden også i andre språk (f.eks. i morsmålet).

Intragruppehomogenitet påvises innen en gruppe som er sammenlignbar, dvs. at individene må ha tilnærmet lik kompetanse innen både kilde- og mottakerspråket (Jarvis & Pavlenko, 2008, s.

41-42). Når én informant viser en form for språklig adferd, kan vi ikke kalle dette transfer med mindre også en signifikant andel andre informanter i samme gruppe viser samme atferd. Dette må derimot sammenlignes med homogeniteten blant morsmålstalere av begge de involverte språkene. Om variasjonen er stor her, kan det føre til stor variasjon mellom de ulike innlærernes mellomspråk. *Intergruppeterogenitet* handler om at to individer med ulike kildespråk som oppfører seg ulikt i det aktuelle lingvistiske tilfellet, bør ha ulik atferd også i mottakerspråket, hvis fenomenet skal kunne regnes som transfer (Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 45). Derimot vil ikke denne forskjellen være større i mottakerspråket enn den er mellom kildespråkene. Ettersom graden av ulikhet er relativ, velger Jarvis (2000) også å definere dette prinsippet som relativt. Intergruppemomogeniteten skal være svakere enn intragruppemomogeniteten.

Tverrspråklig samsvar er et kriterium som må testes på individnivå, da det dreier seg om hvorvidt den samme informanten faktisk viser den språklige atferden på flere språk. For å teste dette må man ha språkdata på flere språk fra det samme individet. De to første kriteriene kan jeg teste ved å sammenligne informantene, mens det tredje ikke lar seg teste med de dataene jeg har tilgang på fra ASK. Jarvis og Pavlenko (2008, s. 48) skriver at det er få undersøkelser som eksplisitt har testet alle tre kriteriene, men at det likevel har blitt gjort mye pålitelig forskning på feltet. For eksempel blir *tverrspråklig samsvar* ofte påvist ved intuisjon eller skriftlige grammatikker (ibid., s. 49). For at dette skal være metodisk forsvarlig bør grammatikkene være deskriptive og ta høyde for dialektal eller annen variasjon i kildespråket. Dette er viktig fordi tverrspråklig innflytelse er noe som foregår inni hodet til informanten. Det er i utgangspunktet irrelevant hva slags grammatikk en enspråklig taler har, når kilden til transferen er kunnskapen innlæreren selv har om kildespråket (ibid.). Likevel kan kunnskap om enspråklige talere av de involverte språkene være nyttig for å si noe om hva slags innputt informanten har fått (ibid., s. 50). Som nevnt over mener jeg det er forsvarlig å bruke modellene jeg presenterte i kapittel 2.4 som representative for morsmålsgrammatikken til informantene, så lenge jeg tar høyde for at det kan finnes variasjoner. Variasjon finnes også i målspråket. Det som ser ut som transfer, kan i virkeligheten være innputt fra en ikke-standardisert varietet av målspråket (Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 50). Dette er en felle jeg må være bevisst på i mitt materiale, ettersom trekkene jeg undersøker varierer dialektalt i norsk (se 2.3). Siden dialektene står sterkt i det norske samfunnet, er det ikke bare mulig, men nesten helt sikkert at informantene har vært eksponert for norske kongruensmønstre som avviker fra dem jeg har presentert i 2.3.

På tross av at Jarvis og Pavlenko (2008, s. 51) presenterer de tre prinsippene som absolutte, poengterer de at man må bruke skjønn og vurdere hvorvidt det kan være andre grunner enn manglende transfer til at de ikke er oppfylt. For eksempel kan intergruppeterogeniteten være svak hvis de ulike kildespråkene ligner på hverandre, og det tverrspråklige samsvaret kan være svakt hvis informantens nivå i mottakerspråket er mye lavere enn det i kildespråket. Lavt tverrspråklig samsvar kan også skyldes at kildespråket mangler en distinksjon som mottakerspråket har, og at innlæreren overkompenserer og ender opp med output som ikke ligner kildespråket (ibid.).

3.7 Konkretisering av problemstilling

Den overordnede problemstillingen for prosjektet er følgende:

I hvilken grad kan vi finne transfer av bøyingsstrukturer fra førstespråket til norsk i spansktalende, tysktalende og engelsktalende innlæreres adjektivbøyning?

Problemstillingen er forankret i forskjellen mellom kongruensmekanismene for adjektiv i de tre språkene engelsk, spansk og tysk, og den ulike graden av forskjell mellom norsk og de tre språkene (illustrert i 2.3 og 2.4). Videre er den basert på en overordnet hypotese om at disse forskjellene vil resultere i at innlærere av norsk med de tre morsmålene vil vise ulik atferd i form av ulik grad av innarbeiding av det norske kongruenssystemet. For å konkretisere problemstillingen introduserer jeg tre underordnede forskningsspørsmål som jeg skal undersøke gjennom analyse og diskusjon.

- *Finnes det strukturelle likheter eller forskjeller mellom kongruensmekanismene til innlærerne i de tre gruppene?*
- *Er det forskjell på kongruensmekanismen i attributiv og predikativ posisjon i informantenes mellomspråk, og henger denne forskjellen sammen med kongruensmekanismene i informantenes morsmål?*
- *Har engelskkompetansen til de tysk- og spansktalende innlærerne innvirkning på graden av transfer? Finnes det eksempler på transfer fra engelsk andrespråk til norsk?*

Et viktig utgangspunkt for analysen er kilden til informantenes mellomspråk. Vi så i 2.1.1 at det er uenighet om hvilken rolle UG og tidligere språk har for tilegnelsen av andrespråk. Hvis vi tar utgangspunkt i en av mellomposisjonene, og antar at både UG og første- og ev. andrespråk har relevans for tilegnelsen av andrespråk, kan vi peke på tre ulike kilder. Den første er morsmålet og andre språk innlæreren kan eller har vært eksponert for. Med utgangspunkt i

Cooks (2016) teori om multikompetanse kan vi tenke oss at disse språkene og delene av språkene til sammen utgjør et språklig nettverk, et slags språklig bakteppe. I tillegg mener mange at prinsippene fra UG er tilgjengelige for andrespråksinnlæreren, og bidrar, som hos førstespråksinnlærere, med de grunnleggende prinsippene for grammatikken. Den tredje kilden er innputt fra målspråket. Det betyr at mellomspråket til innlærerne er konstruert basert på innputten hver og én av dem har vært eksponert for. Ettersom kongruens er noe som varierer i norske talemål, må vi ta høyde for at denne variasjonen også finnes i innputten til informantene. Vi har ingen informasjon om hvor i Norge de ulike informantene er eller har vært bosatt, og variasjonen er dermed en feilkilde som jeg må ta hensyn til i analysen.

4 Empiri og analyse

I analysen tar jeg for meg de tre morsmålsgruppene separat. Innad i hver gruppe har jeg delt inn informantene i undergrupper basert på strukturelle likheter i mellomspråkene deres. Det varierer fra språkgruppe til språkgruppe hvilke undergrupper jeg har ansett som mest hensiktsmessige. Analysen foregår i utgangspunktet på individnivå, og jeg holder informantenes ulike mellomspråk tydelig adskilt hele veien. Der de samme diskusjonene er relevante for flere informanter, har jeg likevel diskutert disse informantene parallelt. For å si noe om graden av kongruens, ser jeg ikke bare på antallet eller andelen avvik, men også på andre faktorer, som hvor mange av adjektivene som står i oppslagsform og hvor mange som har synlig bøyning. Analysen i dette kapitlet utgjør den intraindividuelle delen av undersøkelsen. I diskusjonen (kapittel 5) løfter jeg funnene fra analysen til et høyere nivå, diskuterer dem i lys av teori og knytter dem tydeligere til forskningsspørsmål og problemstilling. Det er her, gjennom sammenligning av grupper og individer, at den interindividuelle tilnærmingen kommer inn.

Videre kommer jeg til å bruke begrepene *overbøyning* og *underbøyning*. *Overbøyning* er når et adjektiv skulle stått i oppslagsform, men har fått bøyning ("Naturen er **vakkert** og **tomt**." (E3)). *Underbøyning* er når et adjektiv står i oppslagsform, men skulle vært bøyd i en annen form ("Noen liker å bo i **stor** byer [...] (E8)).

4.1 Spansktalende informanter

Jeg starter denne delen med å presentere de overordnede funnene for hver av de spansktalende informantene i tabell 11. Tabellen viser antall og type avvik sammenlignet med målspråket norsk. De overordnede dataene blir nyansert i de kommende underkapitlene, der jeg ser nærmere på mellomspråket til hver informant. I tabellen er avvikene presentert som absolutte, men videre i analysen skiller jeg mellom milde og tydelige avvik. Under tabellen følger en forklaring på hvordan den skal leses.

Informant	Antall adjektiv	Antall avvik	Antall avvik i attributiv posisjon (trekk)	Antall avvik i predikativ posisjon (trekk)	Antall adjektiv med synlig bøyning – totalt (avvik)
S1	14	0	0	0	9 (0)
S2	14	1	1 (G+)	0	3 (1)
S3	18	0	0	0	5 (0)
S4	15	3	3 (N-, D/N+, D/N+)	0	9 (2)
S5	12	1	0	1 (G-)	5 (0)
S6	18	3	1 (D/N+)	2 (N-, N-)	5 (1)
S7	9	0	0	0	1 (0)
S8	10	3	3 (D-, D-, G+)	0	2 (1)
S9	17	0	0	0	6 (0)
S10	13	0	0	0	6 (0)
Totalt	140	11	10	1	51 (5)

Tabell 11: Spansktalende informanter

Den første kolonnen viser antall adjektiv jeg har plukket ut fra informantenes tekster. Den andre kolonnen viser totalt antall adjektiviske kongruensavvik. I tredje og fjerde kolonne sorteres avvikene i attributive og predikative, og her er det også indikert om de er genus-, numerus- eller definitrelaterte. Når det står D/N er det fordi ordet har bøyingsuffikset *-e*, som kan være enten en bestemthetsending og en flertallsending. Pluss og minus indikerer om avviket er resultat av overbøyning (+) eller underbøyning (-). Den siste kolonnen viser hvor mange av adjektivene i utvalget som er bøyd i en annen form enn oppslagsformen. Parentesen indikerer hvor mange av de bøyde adjektivene som er avvikende (overbøyning). For ytterligere konkretisering av tabellen, se analysen av hver enkelt informant i de neste underkapitlene.

De spansktalende informantene har jeg delt inn i tre undergrupper: de uten avvik, de med genusrelaterte avvik og de med numerus- og definitrelaterte avvik. Én av informantene i genusgruppa (S8) har også definitavvik, men ellers er det ingen overlapp mellom de tre gruppene. Jeg har plassert numerus- og definitavvik i samme gruppe fordi flertallsformen og den bestemte formen av adjektiv er lik på norsk. Av den grunn er det, ved tilfeller av overbøyning, formelt sett umulig å skille mellom de to avvikstypene.

4.1.1 Informanter uten avvik

I den spanskspråklige gruppa er det hele fem informanter uten adjektiviske kongruensavvik. Dette er betraktelig flere enn i de andre to morsmålsgruppene – dette kommer jeg tilbake til i 5.1. S1, S3, S7, S9 og S10 har ingen registrerte avvik, men det betyr ikke nødvendigvis at alle disse viser full beherskelse av substantiv–adjektiv-kongruens. Videre skal jeg ta for meg adjektivbøyningen og kongruensmønstrene til de fem informantene for å vurdere i hvilken grad de har tilegnet seg det norske mønstret.

Når det gjelder S7, er det vanskelig å si noe sikkert om informantens grad av innarbeidet kongruensforståelse på norsk. Han har først og fremst relativt få (9) adjektiv i teksten sin. Kun ett av disse er bøyde: "Alle blir **gamle**." Resten av dem står i oppslagsform og kongruerer med substantiv som krever oppslagsform. Det er ingen grunn til å tro at informanten ikke mestrer norsk adjektivkongruens, ettersom det ikke er noen slike avvik i teksten. Likevel kan det hende at det ville oppstått avvik i en lengre tekst med flere adjektiv.

S1, S3, S9 og S10 har derimot mye høyere andel bøyde adjektiv (hhv. 9/14, 5/18, 6/17 og 6/13). Her er det derfor mer nærliggende å snakke om faktisk tilegnet kongruenskompetanse. Mens S7 kan ha hatt flaks med at de ubøyde adjektivene kongruerte med substantiv som krevde oppslagsform, viser de andre informantene i gruppa at de mestrer bøyning. Følgende utdrag viser hvordan S10 bøyer både attributive og predikative adjektiv i samsvar med basen, både i genus, numerus og definit: "Jeg er ganske **interessert** i å oppleve den **kalde** luften [...] og det er **fint** å være i skogen [...] Så **fint** de er ,¹² med mørketid og **kalde** dager, [...] vi drar til hytta vår ved siden av et **stort** fjell [...]" (S10).

S1, S3 og S9 viser også generelt høy kongruenskompetanse, men hos dem finner jeg tegn på ustabilitet i kongruensmønsteret. De følgende eksemplene fremstår umiddelbart som avvikende, men som jeg forklarer under, har jeg ikke registrert dem som avvik. De vitner likevel om at de norske kongruensmekanismene ikke er helt tilegnet hos de tre informantene:

- (12) a. "**den** norske samfunnet" (S1)
- b. "[...] å lære nye **kultur**" (S3)
- c. "Om sommeren liker jeg å gå på lange **tur** i skogen , [...]" (S9)
- d. "Mange sier at **vanna** er veldig kald [...]" (S9)

(12a) og (12d) dreier seg om feil tildeling av genus eller manglende genussamsvar. I (12a) er ikke dette synlig i adjektivbøyningen, ettersom adjektivet uansett har bestemt form i samsvar med resten av frasen. Eksempelet illustrerer manglende forståelse av genussamsvar mellom determinativ og substantiv, men det er strengt tatt ikke dette jeg undersøker her. I (12d) står adjektivet i oppslagsform, men dette regner jeg ikke som avvikende fordi "vanna" ser ut til å ha feminin genus her. Som diskutert i kapittel 3.4 er det ikke informantenes kunnskap om inherent

¹² Denne setningen ser i utgangspunktet avvikende ut, fordi "de" krever SUP i pluralform. Jeg har derimot tolket det som at informanten mener "det", fordi det ikke er noen naturlig flertallsreferanse til "de" i setningen før. Dette er et eksempel på hvordan jeg underveis i analysearbeidet har måttet tolke hva det er mest sannsynlig at informantene har ment, og at det ikke alltid er noe entydig svar på dette.

genus jeg undersøker. (12b) og (12c) viser strengt tatt manglende samsvar mellom adjektiv og substantiv, så her befinner vi oss i grenseland for avvik. Grunnen til at jeg ikke har registrert disse som avvikende, er at det er tydelig at det er substantivet som har avvikende form. Det ser ut til at adjektivene kongruerer med substantivenes eller frasenes intenderte trekkverdier. Disse eksemplene skiller seg fra eksemplene vi skal se i (24) i 4.2.3, hvor det er tydelig at adjektivet ikke kongruerer med de intenderte trekkverdiene. Eksemplene i (12) viser at de tre informantene, selv om jeg har kategorisert dem som avviksløse, har større og mindre grad av ustabilitet i kongruensbøyingen sin.

4.1.2 Informanter med genusrelaterte avvik

De neste tre informantene vi skal se på, har genusrelaterte avvik. Det formelle genustrekket kan overlape med biologisk eller konseptuell genus, men i de fleste tilfeller er det tilfeldig hvilke substantiv som har hvilken genus (Åfarli et al., 2021, s. 20-22). Genustrekket er altså ikke en like tydelig representasjon av semantisk eller konseptuelt innhold som definitt- og numerustrekket er. De spansktalende informantene kjenner til konseptet genus, både generelt og i adjektivbøyingen, men dette betyr ikke at de har noen internalisert kunnskap om hvilket kjønn ulike substantiv har. Som diskutert i 3.4 er det ikke genustildeling jeg undersøker, og derfor er det egentlig irrelevant hvilken genus substantivet har i informantens mellomspråk, så lenge adjektivet har fått den samme verdien. En metodisk utfordring som vil bli drøftet underveis, er at det ofte ikke er synlig hvilken genus informanten har tildelt substantivet. Dermed er det heller ikke alltid mulig å se om det er genuskongruens mellom adjektiv og substantiv.

S5 har kun ett avvik og dette er ett av totalt tre predikative avvik i det spansktalende utvalget:

(13) "Det var så **populær** at det ikke var lett å bestille billetter." (S5)

Adjektivet har oppslagsform, til tross for at det står til en nøytral base, og er altså et eksempel på underbøying. Informanten har bare tre predikative adjektiv i teksten sin og alle disse står i oppslagsform. Dette er lite grunnlag for å konkludere, men med utgangspunkt i det tilgjengelige materialet ser vi at informanten ikke bøyer adjektiv i predikativ posisjon. Av de ni attributive adjektivene er fem bøyd, og her er det ingen avvik. Den manglende bøyingen er altså kun knyttet til den predikative posisjonen.

De to andre genusrelaterte avvikene finner vi i attributive konstruksjoner hos S2 og S8. I motsetning til (13) er disse avvikene eksempler på overbøying, da de har fått nøytrumsform, til tross for at de står til maskuline substantiv.

- (14) a. "[...] man [kan] ha alt som man vil: hus, bil, **godt** økonomisk støtte [...]" (S2)
b. "[...] nyheten av **nytt** frittvalgt president [...]" (S8)

I begge disse setningene står adjektivet til et substantiv uten synlig genus. Det er derfor en mulighet at informantene har tildelt nøytral genus til substantivene, og at det i realiteten er kongruens mellom adjektivens genus og informantens opplevde genus i frasen for øvrig. Derimot er det ingenting i tekstene som underbygger dette, og jeg regner derfor adjektivene som avvikende.

Hos S2 er avviket et isolert tilfelle; alle andre adjektiv i teksten er bøyd riktig. S8 har følgende definitrelaterte avvik i tillegg:

- (15) "[...] dets første **skikkelig nasjonal** valg." (S8)

Frasen kan analyseres på to måter: Enten er det snakk om to adjektiv, "skikkelig" og "nasjonal", som står til det samme substantivet, "valg", eller så er det snakk om ett adjektiv, "nasjonal" og ett gradsadverb, "skikkelig", som modifierer adjektivet. Jeg anser det som semantisk mer sannsynlig at det er snakk om et skikkelig nasjonalvalg enn et valg som er skikkelig nasjonalt, og har derfor regnet "skikkelig" som et avvikende adjektiv, men her er det igjen rom for tolkning. Det som er spesielt med denne frasen, er at rent morfologisk kongruerer adjektivene (eller adjektivet) med substantivet. Avviket skyldes at frasen er bestemt, grunnet possessivet "dets", men i motsetning til de fleste andre bestemte, norske nominalfraser med modifikator, har ikke DP-er innledet av possessiv dobbel bestemthet (Faarlund et al., 1997, s. 300). Ettersom spansk og engelsk ikke har dobbel bestemthet (og altså aldri markerer definitiv- eller substantivbøyingen), kan vi anta at dette skillet er vanskelig å tilegne seg for innlærere med spansk og engelsk språkbakgrunn.

4.1.3 Informanter med numerus- og definitrelaterte avvik

I motsetning til genus og numerus, som fungerer ganske likt i spansk og norsk, er adjektivisk definitivkongruens noe som ikke finnes i spansk (se trestrukturene i (10) og (11) i 2.4.3). Utfra den generelle hypotesen om transfer fra morsmålet, kan vi anta at de spansktalende har vanskeligere for å tilegne seg definitivbøying på adjektivet enn de tysktalende har. Dette er

vanskelig å måle, siden plural- og definitivformen er lik i norsk. Ser vi derimot på utvetydige definitivavvik (dvs. definitivrelatert underbøying), er det kun to tilfeller i det spanske materialet. Disse har vi allerede sett på i (15) over.

S4 har 3 avvik, alle i attributiv posisjon og bare ett av dem i oppslagsform.

- (16) a. "[...] mangler av **sosialferdigheter**, **kulturelle** bakgrunn, eller rett og slett fordi de føler seg utenfor." (S4)
- b. "Når det gjelder **norske språk**, kan det være spesiell vanskelig [...] å få med seg uttalelser av noen bokstaver som bare tilhører i den norske alfabetet."
(S4)

I (16a) har adjektivene og substantivene blitt samskrevet, men dette har jeg valgt å se bort fra, ettersom dette ikke har hindret informanten i å legge til bøyingsending på ett av adjektivene. Det interessante her er at det virker tilfeldig om hun har bøydd adjektivene eller ikke. Mens "kulturelle" har fått bestemt- eller flertallsform, selv om det står til et ubestemt entallssubstantiv, har "sosial" blitt stående i oppslagsform på tross av at det står til et substantiv i flertall. (16b) er ikke et avvik hvis vi ser på frasen isolert, ettersom "språk" også kan være en flertallsform. Derimot vitner semantikken om at det her er snakk om "norsk språk", eller ev. "det norske språket", og i begge tilfeller mangler kongruensen mellom adjektiv og substantiv. Frasen "den norske alfabetet" i (16b) er et eksempel på en frase som jeg, kanskje noe paradoksalt ved første blick, ikke har registrert som avvikende, fordi adjektivet strengt tatt kongruerer med substantivet (se diskusjonen i 3.4). Determinativet og substantivet har ulike trekkverdier både i numerus og definitiv, så frasen illustrerer åpenbart en ustabilitet i informantens kongruenstilleggelse, men det er ikke mulig å se hvilken underliggende form adjektivet har – det kan enten samsvare med determinativet, substantivet eller begge to.

Før vi går videre til neste informant, vil jeg trekke fram en frase som mangler kongruens mellom adjektiv og substantiv, men som jeg likevel ikke har registrert som avvikende:

- (17) " den fantastiske hukommelse" (S4)

Både semantikken og determinativet vitner om at frasen er bestemt. Ser man på kongruens rent morfologisk, er det et faktum at den mangler, men i et større bilde er det nok heller dobbel bestemthet – et trekk som mangler i begge språkene informant kan fra før, og som er typologisk markert (Jin & Eide, 2015, s. 289) – som ikke er tilegnet. Her er det også viktig å

påpeke at dobbel bestemthet ikke er et absolutt krav i norsk. Nominalfraser med adjektiv har normalt dobbel bestemthet, men det danske mønstret, der substantivet i bestemte nominalfraser har ubestemt form isolert sett, brukes også i mange tilfeller (Faarlund et al., 1997, s. 303-314).¹³ Som vi skal se i 4.2.2 og 4.3.1 er denne problematikken med dobbel bestemthet et tema som går igjen i alle de tre morsmålsgruppene.

S6 har tre attributive avvik. Det første er overbøyd og numerus-/definitrelatert. De to siste er eksempel på numerusrelatert underbøying:

- (18) a. "[...] andre land som har en **forskellige** alfabet [...]" (S6)
b. "Man finner der flotte bilder, historier og fakta om Norge, både **kulturell** og **geografisk** [...]". (S6)

Hvis vi ser bort fra den ikke helt idiomatiske bruken av "forskjellig" og den alternative genustildelingen, handler avviket i (18a) om at informanten har bøydd adjektivet i flertall eller bestemt form, noe som ikke samsvarer verken med determinativet eller substantivet. Adjektivene i (18b) har jeg kategorisert som predikative og del av en relativsetning der subjunksjonen "som" er elliptisk. Etersom norske predikative adjektiv er mindre bundet av numeruskongruens enn de attributive (Åfarli & Vangsnes, 2020), kan dette avviket skyldes norsk innputt.

¹³ I likhet med adjektivene i (12b) og (12c) kongruerer også dette med frasens intenderte verdi (DF), og ville derfor ikke blitt regnet som avvikende, selv om det danske mønstret ikke hadde vært akseptabelt i norsk.

4.2 Tysktalende informanter

Tabell 12 viser en oversikt over empirien fra de tysktalende informantene. Den er utformet på samme måte som tabell 11.

Informant	Antall adjektiv	Antall avvik	Antall avvik i attributiv posisjon (trekk)	Antall avvik i predikativ posisjon (trekk)	Antall adjektiv med synlig bøying – totalt (avvik)
T1	9	1	0	1 (G-)	3 (0)
T2	5	0	0	0	1 (0)
T3	23	1	0	1 (N-)	9 (0)
T4	13	1	1 (G-)	0	1 (0)
T5	22	3	2 (G-, D-)	1 (N-)	11 (0)
T6	22	2	0	2 (N-, N-)	10 (0)
T7	17	1	1 (D-)	0	2 (0)
T8	13	3	0	3 (G+, N-, N-)	1 (1)
T9	8	1	0	1 (N-)	2 (0)
T10	20	2	0	2 (N-, N-)	8 (0)
Totalt	152	15	4	11	48 (1)

Tabell 12: Tysktalende informanter

Den tyskspråklige gruppa har jeg delt inn i tre undergrupper: Informanter uten avvik, informanter med predikative, men ikke attributive avvik og informanter med attributive avvik. En gjennomgående trend i den tyskspråklige gruppa (se tabell 12), er underbøying.

4.2.1 Informanter uten avvik

Mens det spansktalende utvalget hadde hele fem informanter uten avvik, gjelder dette kun én av de tysktalende informantene. Denne informanten, T2, har skrevet en kort tekst (30% kortere enn snittet av alle tekstene i utvalget) som inneholder kun fem adjektiv. Bare ett av disse er bøyd: "**bestemte** steder eller vanheter." Resten av adjektivene (to attributive og to predikative) står i oppslagsformen.

- (19) a. "[...] de er jeg veldig **glad** i [...]" (T2)
b. "Vennskap er noen en ting jeg setter **stor** pris på [...]" (T2)

Det er ingenting som tilsier at denne informanten ikke har tilegnet seg det norske mønstret for kongruensbøying av adjektiv, men det er heller ingenting som viser at han ikke bruker det tyske mønstret, med bøying i attributiv posisjon, men ikke i predikativ. Materialet er altså for snevert til å si sikkert om informanten har tilegnet seg de norske kongruensmekanismene.

4.2.2 Informanter med kun predikative avvik

Utfra den generelle hypotesen om morsmålstransfer og den spesifikke for den tyskspråklige gruppa var det forventede funnet i at de tysktalende informantene skulle mestre

kongruensbøying i attributiv posisjon, men ha predikative avvik. Dette ser ut til å stemme for seks av de tysktalende informantene. De aller fleste av avvikene i denne gruppa synes å skyldes numerusrelatert underbøying:

- (20) a. "De var så **forbauset** [...]" (T8)
b. "Vi var så **trøtt** [...]" (T8)
c. "Jeg synes mobil telefoner er **viktig** [...]" (T9)
d. "[...] mennesker under 15 - 20 år skulle være **forsiktig** [...]" (T10)
e. "[...] vi alle må være **oppmerksom** hvor og hvor ofte vi bruker den." (T10)
f. "Mange nordmenn opplever jeg som veldig **overbevisst** av seg selv [...]" (T3)
g. "Forventigene og gleder var **stor** [...]" (T6)
h. "Nordmenn er veldig **opptatt** med å lage spesiell mat [...]" (T6)

Avvikene i (20) står i oppslagsform og følger dermed det tyske mønstret for predikativ adjektivbøying. Det som derimot er viktig å huske i denne sammenheng er at numeruskongruens i predikativ posisjon er varierende også i norsk morsmålsgrammatikk (Åfarli & Vangsnes, 2020). Noen av avvikene i (20) ville nok av mange med norsk som morsmål bli betraktet som akseptable. Adjektivet i (20a) kan analyseres som en partisippform av verbet "forbause", og i så fall er det ikke avvikende i det hele tatt. Jeg kommer ikke til å foreta noen akseptabilitetsvurdering av disse avvikene, men understreker at det dreier seg om milde avvik, og at noen av dem grenser mot ikke-avvikende. Det er veldig sannsynlig at informantene har vært eksponert for norsk innputt med manglende numeruskongruens i predikativ posisjon. Dette gjelder selvsagt også de andre språkgruppene, men de tysk- og engelsktalende informantene har potensielt to kilder til manglende bøying i predikativ posisjon: både påvirkning fra morsmålene og norsk innputt med varierende grad av numeruskongruens i predikativ posisjon. Dette diskuterer jeg nærmere i kapittel 5.1.

T1 skiller seg fra de andre informantene i gruppa ved at det predikative avviket hennes ikke er numerusrelatert, men også dette er resultat av underbøying:

- (21) "Og at elever har ikke lenger lov å ha bruke mobiltelefoner i skulen er veldig **god** mener jeg." (T1)

Her ville det vært mer idiomatisk å bruke adverbet "bra", men ettersom det står til en nominativ base (at-setning) har jeg registrert det som et avvik med manglende genusbøying.

Eksemplene over viser at det er en høy andel predikativ underbøying i denne gruppa. Dette kan tyde på bruk av tysk kongruensmønster, men da bør det være en generell tendens at informantene mangler bøying i predikativ posisjon, i alle fall sammenlignet med de spansktalende informantene, som har predikativ bøying i morsmålet. T6 og T9 mangler fullstendig predikativ bøying, men ikke T3, T8 og T10:

- (22) a. "[...] de er veldig **høflige** [...]" (T3)
b. "[...] fordi jeg var **nytt** i landet [...]" (T8)
c. "[...] gjør det **enkelt** å holde kontakt med hverandre [...]" (T10)

(22b) er avvikende (overbøying), mens (22a) og (22c) ikke er det. Blant informantene med bare predikative avvik er det altså ikke slik at alle bruker et gjennomgående tysk mønster, selv om det er absolutt flest tilfeller av underbøying. Hele 6/10 tysktalende informanter mangler bøying i predikativ posisjon, og dette kan tyde på en systematisk tendens mot manglende bøying, men dette gjelder nesten like mange av de spansktalende (5/10), og ser dermed ikke ut til å kunne kobles direkte til morsmålet. Jeg kommer tilbake til dette i 5.2.

Videre skal vi se på de fire informantenes grad av attributiv kongruens. T8 har ikke bøyd noen av de attributive adjektivene, og det er dermed vanskelig å si noe om dette. Hos T9 er 4 av 6 attributive adjektiv bøyd i definititt eller genus, og ingen av dem er avvikende. Han ser altså ut til å mestre den attributive bøyingen. T3, T6 og T10 har også bøyd en stor andel av de attributive adjektivene, men her finner jeg fraser som vitner om ustabilitet i den interne DP-kongruensen:

- (23) a. "Jeg tror tror nordmennene er mer vant til å ha også darlig **været**." (T3)
b. "Hvor var den berømte **julestemning**?" (T6)
c. "[...] et stort **frokostbordet** [...]" (T6)
d. "**[d]en** elektromagnetiske **bølger**" (T10)

Grunnen til at jeg ikke regner adjektivene i (23) som avvikende er at feilen ligger på substantivene, mens adjektivene kongruerer med frasenes verdi. I (23a) og (23c) er det tydelig at det refereres til noe ubestemt, og denne ubestemtheten gjenspeiles i den indefinitte formen til adjektivene. (23b) følger det danske mønstret, med manglende dobbel bestemthet. Som diskutert i 4.1.3 er dette markert i norsk, men ikke avvikende. Også her er bestemthetsbetydningen synlig i adjektivbøyingen. I (23d) kan adjektivet kongruere enten med determinativets bestemte verdi eller med substantivets flertallsverdi, og adjektivet regnes derfor ikke som avvikende (jf. (16b) i 4.1.3), selv om frasens kongruens totalt sett skurrer.

4.2.3 Informanter med attributive avvik

To av de tysktalende informantene har avvik i attributiv posisjon, og ikke predikativ, stikk i strid med den tredje hypotesen.

- (24) a. "[...] hun har alltid et **åpen** øre for meg når jeg bruker hun." (T4)
b. "denne **stor** problem" (T7)

I (24a) ser vi fra determinativet "et" at T4 har gitt "øre" nøytral genus, så her er det tydelig snakk om manglende kongruens mellom adjektivet og resten av frasen. I (24b) ser vi et definittrelatert avvik, i og med at det er definittsuffikset som skulle vært synlig her. Adjektivet samsvarer strengt tatt med formen til substantivet (som ser ut til å ha fått maskulin genus), men determinativet tyder på at frasen er bestemt. T4 har kun ett adjektiv som ikke står i oppslagsform, og T7 har to. Alle disse er attributive. Det ser med andre ord ut til at manglende bøyning er en tendens hos disse to informantene, men uten at dette resulterer i predikative avvik:

- (25) a. "[...] og det er ikke alltid så **lett** [...]" (T4)
b. "[...] skal dama mi trøste meg og ikke være så **streng** med meg [...]" (T7)

Dette viser at de to informantene tenderer mot det tyske predikative mønstret, i likhet med de fleste av informantene i 4.2.2. Forskjellen er at den manglende bøyningen i predikativ posisjon ikke har resultert i avvik, slik den har hos informantene i 4.2.2, samt at de også, ved tilfellene i (24), mangler bøyning i attributiv posisjon. Tendensen til manglende predikativ bøyning, særlig hos de tysktalende, men også hos de spansktalende, blir tematisert i 5.3.

Den siste informanten i det tyskspråklige utvalget, T5, er den eneste med avvik i begge posisjoner:

- (26) a. "Vi var **heldig**" (T5)
b. "Hennes hus er fylt med gamle møbler og **gammel** utstyr." (T5)
c. "Det gjorde vi sammen med vår **gammel** venn også." (T5)

Det predikative numerusavviket i (26a) er av samme milde type som de i (20) i 4.2.2, altså numerusrelatert underbøyning som også kan forekomme i norsk morsmål. De to attributive avvikene er også resultat av underbøyning, men her er det genus- og definittsuffiks som

mangler.¹⁴ T5 har bøyd halvparten av adjektivene i teksten sin, men ingen av de predikative. Det kan dermed se ut som hun bruker tysk mønster med bøying kun i attributiv posisjon, men dette er vanskelig å si sikkert, særlig fordi hun også har latt være å bøye to av de attributive adjektivene som skulle vært bøyd (i 26b og 26c).

4.3 Engelsktalende informanter

Informant	Antall adjektiv	Antall avvik	Antall avvik i attributiv posisjon (trekk)	Antall avvik i predikativ posisjon (trekk)	Antall adjektiv med synlig bøying – totalt (avvik)
E1	29	3	0	3 (N/D+, N-, N-)	8 (1)
E2	15	1	0	1 (N+)	9 (1)
E3	27	3	1 (D-)	2 (G+, G+)	13 (2)
E4	18	2	0	2 (N-, N-)	3 (0)
E5	7	1	0	1 (N-)	3 (0)
E6	23	4	3 (G-, G-, G+)	1 (N-)	9 (1)
E7	14	6	3 (N/D+x3)	3 (N-, N-, N-/G+) ¹⁵	5 (4)
E8	26	7	3 (N-, G+, G+)	4 (N-, N-, G+, G+)	11 (4)
E9	15	5	2 (N-, G-)	3 (G-, N-, N/D+)	3 (1)
E10	21	3	1 (G+)	2 (N-, G+)	12 (2)
Totalt	195	35	13	22	76 (16)

Tabell 13: Engelsktalende informanter

De engelsktalende informantene har jeg delt inn i to undergrupper: de uten attributive avvik og de med. Alle informantene har predikative avvik. Dette er det eneste stedet i materialet jeg ser noe skille mellom kvinner og menn. I gruppa uten attributive avvik er det fire kvinner, mens gruppa med avvik i begge posisjoner består av fem menn og én kvinne. Det kan altså se ut som at kvinnene i utvalget mestrer attributiv kongruens bedre enn mennene. Mennene har også flest predikative avvik.

4.3.1 Informanter med kun predikative avvik

Hos fire av de engelsktalende informantene har i jeg bare registrert predikative avvik. De attributive adjektivene i tekstene deres samsvarer med substantivet de står til, og alle de fire informantene har mye bøying i attributiv posisjon:

¹⁴ I (26b) har vi nok et eksempel (i likhet med (14) i 4.1.2) på at det ikke alltid er synlig hvilken genus informantene har tildelt substantivet. Dermed er det mulig at genuskongruensen stemmer i informantens mellomspråk, men dette er det ikke mulig å se ut fra de dataene jeg har tilgjengelig.

¹⁵ Det siste avviket her er både over- og underbøyd (se (33d) i 4.3.2): Det mangler pluralbøying men har fått nøytrumsform.

- (27) a. "@sted, for eksempel, har mange **fine** restauranter, teater, kino og mennesker som kommer fra **forskjellige** land." (E1)
- b. "[...] et **gammelt** hus [...]" (E2)
- c. "[...] en **stor** by [...]" (E4)
- d. "[...] **spesielle** tradisjoner og vaner." (E5)

Hos to av informantene finner jeg likevel tegn på ustabilitet i de attributive kongruenssystemene. Hos E2 er avviket relatert til dobbel bestemthet i frasen "[v]årt **gamle** huset". I likhet med (15) i 4.1.2 er dette eksempel på en nominalfrase som er innledet av et possessivt determinativ og derfor ikke skal ha dobbel bestemthet. Som diskutert i 4.1.2 er dette et skille som ikke finnes i engelsk, og vi kan tolke dette avviket som en overgeneralisering både av dobbel bestemthet i nominalfraser og av kongruens mellom adjektiv og substantiv, som begge deler er oppfylt her. Informanten viser tydelig at hun har innarbeidet det norske kongruenssystemet, og jeg regner det derfor ikke som avvikende. Hos E5 viser frasen "de ekotiske ingredienser" manglende dobbel bestemthet. Etersom flertall og bestemt form ser lik ut, kongruerer adjektivet med substantivet på overflaten, men det er uklart om adjektivet underliggende sett samsvarer med bestemtheten til determinativet eller med flertallsformen til substantivet. Jf. diskusjonen i 4.1.3 og 4.2.2 er dansk mønster mulig i norsk, og derfor er frasen uansett ikke direkte avvikende.

Når det gjelder de predikative avvikene i denne gruppa, er det en viss variasjon. Tre av de fire informantene i gruppa har numerusrelaterte avvik i oppslagsform:

- (28) a. "Å ha venner og familie som er **glad** i deg, og å vite at de er **glad** i deg kan forandre hvordan man ser på livet." (E1)
- b. "I Norge er vi ganske **heldig**, og vi kan bestemme hvor vi vil bo, men i andre land er de ikke så **heldig**." (E4)
- c. "Tradisjoner og vaner er **viktig** å ta vare på [...]" (E5)

Den manglende kongruensbøyningen i disse avvikene ligner det engelske mønstret, men, som diskutert tidligere (4.2.2), også mønstret til mange norske talemål. Med utgangspunkt i egen intuisjon vil jeg påstå at avvikene i (28) kan vurderes som grammatikalske eller delvis

grammatikalske på norsk.¹⁶ I likhet med (20) i 4.2.2 må de derfor kategoriseres som milde eller på grensen til ikke-avvikende.

Med unntak av ett avvik (29), har ingen av de tre informantene bøydd noen av de predikative adjektivene i tekstene sine, men mer enn halvparten av de attributive. Den manglende bøyingen er altså knyttet til den predikative posisjonen, og det gjenspeiles i avvikene over.

(29) "Etter bare et år føler jeg **komfortable** her i Norge." (E1)

Dette predikative adjektivet kan tolkes på (minst) tre ulike måter. Det kan, i likhet med mange avvik vi har sett hos andre informanter, være bøydd i enten bestemt form eller flertall. I så fall er det snakk om overbøying. Derimot er det like sannsynlig at dette avviket egentlig er en form for ortografisk transfer. På engelsk uttales "comfortable" /komfɔtəbl/, nokså likt den norske oppslagsformen "komfortabel", /kumfɔtəbl/. Det er dermed mulig at ordet i informantens mentale representasjon har ubestemt form entall (i samsvar med basen), men at hun har tatt med seg det ortografiske mønstret fra morsmålet. Jeg kategoriserer derfor dette avviket også som mildt, og dermed er E1 en informant uten tydelige avvik.

Hos E4 og E5 har jeg ikke registrert noen flere avvik, men E2 skiller seg fra de tre andre informantene ved at hun ikke har noen tilfeller av underbøying. Hun har derimot et tilfelle av overbøying i predikativ posisjon:

(30) "Hos oss er der ganske **ensomme** av og til." (E2)

Adjektivet står til "der", som ikke kan fungere som base på norsk. Det mest nærliggende, utfra konteksten, er å anta at basen skulle vært "det". En annen mulighet kunne vært at basen skulle vært "de", og i så fall ville ikke adjektivet vært avvikende, men det er ingenting i setningen før som antyder at dette er tilfelle. Altså må vi anta at det er snakk om overbøying.¹⁷

¹⁶ Den første setningen i (28a) er tvetydig, og en mulig tolkning er at "glad" bare står til "familie". I så fall er dette ikke et avvik.

¹⁷ Her er også en mulig forklaring at informanten (i likhet med E1 i (29)), har latt seg påvirke av engelsk ortografi, f.eks. oppslagsformen "lonesome", der <e> i slutten av ordet er stum, og at den underliggende verdien til ordet i informantens mentale representasjon er M.INDF.SG. Dette er derimot ikke så tydelig at jeg anser det som sannsynlig.

4.3.2 Informanter med både attributive og predikative avvik

De siste seks informantene i den engelskspråklige gruppa har avvik i begge posisjoner. Dette gjelder kun én av de tysktalende og ingen av de spansktalende informantene.

E3 har tre avvik:

- (31) a. "[...] det beste **mulig** land [...]" (E3)
b. "Naturen er **vakkert** og **tomt**." (E3)

Det attributive avviket i (31a) er underbøyd (-definit), mens de predikative avvikene i (31b) er resultat av overbøying (+genus). Her ser vi den motsatte tendensen av den hos E1, E4 og E5: E3 har latt det attributive adjektivet stå ubøyd, og bøyd de predikative som skulle hatt oppslagsform. E3 er den eneste av de engelsktalende informantene som ikke har numerusrelaterte avvik i predikativ posisjon.

E6 har fire avvik, tre i attributiv posisjon og ett i predikativ:

- (32) a. "[...] et veldig **sterk** og **streng** kultur [...]" (E6)
b. "[...] Norge har **spesielt** mat i jul." (E6)
c. "[...] nordmann er **flink** å gå på ski." (E6)

I 3.4 diskuterte jeg feil tildeling av genus og argumenterte for at adjektiv bøyd i samsvar med den tildelte genusen ikke bør regnes som avvik. (32a) viser at dette også gjelder den andre veien. Adjektivene "sterk" og "streng" kongruerer med "kultur" i den genusen "kultur" vanligvis har, men her ser det ut på determinativet som at informanten har gitt substantivet nøytral genus, og dermed skulle adjektivene også hatt nøytrumsform. I (32b) ser vi et annet genusrelatert avvik, men her dreier det seg om overbøying.¹⁸ Det predikative avviket i (32c) befinner seg i grenseland for avvik. Ser vi bare på substantivets form, ser det ut som det har verdien singular. Grunnen til at jeg likevel har valgt å kategorisere adjektivet som avvikende, er at semantikken her vitner om at det er snakk om flere nordmenn. Også et annet sted i teksten blir formen "nordmann" brukt som flertallsform. Jeg går altså ut fra at substantivets underliggende verdi er plural og at det dermed mangler samsvar mellom substantiv og adjektiv. Som de andre

¹⁸ Frasen har ikke noe determinativ som viser hvilken genus substantivet "mat" har. Dette er altså nok et eksempel på at informanten kan ha tildelt nøytral genus til substantivet og at adjektivet dermed samsvarer.

predikative numerusavvikene i oppslagsform, (20) i 4.2.2 og (28) i 4.3.1, kan dette skyldes norsk innputt med manglende bøyning, og er eksempel på et mildt avvik.

E7 har bøydd fem av de 14 adjektivene i teksten sin, men fire av dem skulle hatt oppslagsform. I tillegg har han to tilfeller av underbøyning.

- (33) a. "En **store** del av norsk kulturliv [...]" (E7)
b. "Hvor jeg bor i @sted kommune er ski en **viklige** del av fritid." (E7)
c. "[...] så var vi **klar**." (E7)
d. "På turen hjemover var vi bare **slitten** og **kaldt** [...]" (E7)
e. "[...] en kjempe **store** tradisjon til å gjøre det ." (E7)

Avvikene i (33a), (33b) og (33e) er eksempler på overbøyning: Adjektivene står til substantiv i ubestemt form entall, men har likevel fått suffikset *-e*, som kan indikere bestemt form eller flertall. I (33c) og (33d) ser vi flertallsbaser som krever at de predikative adjektivene får pluralverdi, men alle de tre adjektivene mangler flertallsformen. I tillegg har det ene, "kaldt", fått nøytral genus, og er dermed både over- og underbøyd, mens "slitten", som står til den samme basen, har oppslagsform. Eksemplene i (33), og særlig (33d), viser at E7 sitt bøyningssystem er ustabil. Den høye graden av overbøyning hos informanten, som vi kommer tilbake til i 5.2, illustrerer to generelle tendenser hos de engelsktalende informantene: mange avvik og høy andel bøyning.

E8 har sju avvik:

- (34) a. "Noen liker å bo i **stor** byer [...]" (E8)
b. "Det kommer ann på **individuell** smak." (E8)
c. "Ved siden av **individuell** smak [...]" (E8)
d. "[...] beskriver noen områder som " " **trist** " " og andre " " **hyggelig** " " ." (E8)
e. "Hvis man er **negativt** [...]" (E8)
f. "Men hvis man er **positivt** [...]" (E8)

De to avvikene i (34d) er predikative numerusavvik i oppslagsform (underbøyning). Avvikene i (34e) og (34f) er også predikative, men her er det snakk om overbøyning (genusrelatert). (34a) ligner på (34d) i den forstand at det også er et eksempel på numerusrelatert underbøyning, men her kan det ikke skyldes norsk innputt. Morsmålstalere tillater ofte manglende numeruskongruens i predikativ posisjon, men aldri i attributiv (Åfarli & Vangnes, 2020).

Avvikene i (34b) og (34c) ligner på (34e) og (34f), så også her ser det ut til at informanten har samme typer avvik i begge posisjoner. Denne tydelige symmetrien har vi ikke sett hos andre informanter, men kan muligens forklares med det engelske mønstret, der adjektivene oppfører seg likt i begge posisjoner. Vi skal undersøke dette videre i 5.2.

E9 har 5 avvik:

- (35) a. "[...] et sted som er **skitten** [...]" (E9)
b. "[...] gatene burde være **fri** for søppel [...]"(E9)
c. "Et trivelig bosted bør også være **flerkulturelle** ." (E9)
d. "[...] **lokal** vaner [...]"(E9)
e. "[...] Et **lokal** fotballlag ." (E9)

I (35a) ser vi genusrelatert underbøying i predikativ posisjon. Her viser determinativet at informanten har tildelt riktig genus til substantivet, og det er dermed tydelig at adjektivet har avvikende form. (35b) er et eksempel på manglende predikativ numerusbøying, og dermed et mildt avvik som av mange norsktalende nok ville blitt godkjent som grammatikalsk. I (35c) ser vi eksempel på predikativ overbøying. De to siste avvikene er attributive. I begge tilfellene, det første numerus- og det andre genusrelatert, er det snakk om underbøying. 4/5 avvik står i oppslagsform, og dette avspeiler det faktum at informanten har lav andel bøyde adjektiv i teksten sin (3/15). Her er det altså snakk om en generell tendens til manglende bøyning, og særlig i attributiv posisjon. Sammenligner vi E9 med E7 over, ser vi at det er stor variasjon innad i den engelskspråklige gruppa. Mens de tysktalendes avvik gjennomgående kjennetegnes av underbøying, er avvikene i det engelskspråklige utvalget resultat av både over- og underbøying.

Også E10 har både over- og underbøying:

- (36) a. "Nesten alle steder kan være **trivelig** å bo på." (E10)
b. "Jeg er **sikkert** på at [...]" (E10)
c. "[...] en **spesialt** kafé [...]" (E10)

Det attributive og ett av de predikative avvikene, (36b) og (36c), er eksempler på genusavvik og illustrerer en tendens til å bøye adjektiv i nøytrum, uavhengig av basen. Det andre predikative avviket, (36a), er nok et eksempel på numerusrelatert underbøying, som kan forklares med norsk innputt. Informanten har bøydd 12 /21 ord og viser, på tross av at to av dem er overbøyd, at han mestrer det norske kongruenssystemet relativt godt.

Noe som er interessant i denne gruppa, er at tre av informantene, E7, E8 og E9, har ganske lang oppholdstid i Norge (se tabell 9, kapittel 3.3), sammenlignet med de andre informantene. Dette gjør det ekstra overraskende at de har så mange avvik, og forsterker den allerede eksisterende tendensen at de engelsktalende ser ut til å mestre norsk kongruens dårligere enn de spansk- og tysktalende. Dette kommer vi tilbake til i 5.2.

5 Diskusjon

I analysen har jeg gjort funn på individnivå og funnet noen tendenser innad i de tre morsmålsgruppene. I diskusjonen i dette kapittelet løfter jeg funnene fra analysen opp på et overordnet nivå. Målet med denne delen er, med utgangspunkt i Jarvis (2000) sitt rammeverk for påvisning av transfer, å vurdere hvorvidt de ulike funnene kan begrunnes i transfermekanismer. Rammeverket består av de tre prinsippene *intragruppehomogenitet*, *intergruppeterogenitet* og *tverrspråklig samsvar*, som ble gjennomgått i 3.6.

Selv om det er tverrspråklig innflytelse som er tema for denne oppgaven, er det viktig å huske at førstespråk og tidligere andrespråk bare er én av potensielt tre kilder til innlærerens mellomspråkskompetanse. I tillegg konstrueres mellomspråket med utgangspunkt i innputt fra målspråket (Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 50) og muligens prinsipper fra UG (Gass & Selinker, 2008, s. 164-168). Denne siste kilden er omdiskutert, og som vi så i 2.1.1, er det ulike hypoteser om hvor aktiv UG er i andrespråklæring. Når jeg poengterer at det finnes tre kilder, innebærer det at har plassert meg i en mellomposisjon, der jeg tror at både tidligere språk og UG har innvirkning på mellomspråket. Denne oppgaven dreier seg om den første kilden, tverrspråklig innflytelse, primært fra førstespråket, og det er i første omgang det jeg undersøker. Nå er det likevel sann at de tre kildene virker sammen, og det er umulig å undersøke én av dem isolert fra de to andre. Derfor har også de andre kildene en naturlig plass i diskusjonen.

5.1 Avvik

I 2.5 formulerte jeg tre hypoteser basert på de ulike kongruensmekanismene i norsk, engelsk, spansk og tysk. Den første av hypotesene tar utgangspunkt i at den norske mekanismen ligner mer på den spanske enn på de to andre (se trestrukturene i 2.3 og 2.4). Både på norsk og spansk samsvarer predikative adjektiv med basen sin i genus og numerus, men ikke i definitiv. I attributiv posisjon er kongruensmekanismene også nokså like, men her bøyes norske adjektiv også i definitiv, i tillegg til genus og numerus. Det spanske mønstret har ikke definitivssamsvar i attributiv posisjon, og er dermed mer symmetrisk enn det norske – de samme trekkene gjelder i begge posisjoner (Gómez Torrego, 2011, s. 50-63). Hypotesen antar at de spansktalende informantene bør ha færre avvik enn informantene i de andre to gruppene.

Hypotesen stemmer, men forskjellen mellom de tre gruppene er ikke veldig stor. I den spanskspråklige gruppa er 7,9% av de registrerte adjektivene avvikende (se tabell 11). I den tyskspråklige gruppa (tabell 12) er andelen avvik 9,9% og i den engelskspråklige (tabell 13) 16,9%. Det er altså de spansktalende informantene som har færrest avvik, og den

engelskspråklige gruppa som har flest, men forskjellen, særlig mellom den spanskspråklige og den tyskspråklige gruppa, er liten. En faktor som kompliserer bildet, er at avvik kan skyldes den andre mellomspråkkilden: norsk innputt. Jarvis & Pavlenko (2008, s. 50) understreker viktigheten av å ta denne kilden i betraktning. Gjennom analysen har vi sett at mange av avvikene, spesielt blant de engelsk- og spansktalende informantene, skyldes manglende pluralbøying i predikativ posisjon. Ettersom flere norske talemål ikke markerer numerus i den predikative adjektivbøyingen (Åfarli & Vangsnes, 2020), er det mulig at disse avvikene skyldes norsk innputt, heller enn transfer. Hvis vi fjerner alle disse avvikene fra datamaterialet, har faktisk de tysktalende lavere andel avvik (5,9%) enn de spansktalende (6,4%). De engelsktalende har fortsatt høyest (10,7%). Det er derimot noen ting som taler mot at avvikene skyldes norsk innputt. For det første er det kun én spansk informant som har denne typen avvik, mot fire tysktalende og åtte engelsktalende. Det er ingen grunn til å tro at de spansktalende informantene har fått en annen type innputt enn informantene i de andre to gruppene, og dermed skulle man forventet samme type avvik i den spanskspråklige gruppa hvis påvirkningen bare kom fra norsk innputt. Selv om vi ikke har informasjon om typen innputt informantene har fått, kan vi anta noe om mengden, basert på hvor lang oppholdstid de har. Informantene med flest av de nevnte avvikene (numerusrelatert, predikativ underbøying) er S6, T6, T8, T10, E1, E4, E7 og E8. Bare tre av disse har oppholdstid på over to år, mens fire av dem har vært i landet mindre enn ett år (se tabell 7-9 i 3.3). Det ser dermed ikke ut til å være noen sammenheng mellom mengden norsk innputt og manglende predikativ pluralbøying.

Det er altså ikke så stor forskjell på andelen avvik i den spansk- og tyskspråklige gruppa, særlig hvis vi tar hensyn til at noen av avvikene kan være resultat av norsk innputt. Ser vi derimot på antall informanter uten avvik i hver gruppe, er forskjellen større. Bare halvparten av de spansktalende informantene har registrerte avvik, mens hele 9/10 tysktalende og 10/10 engelsktalende har det. Den totale mengden avvik er altså fordelt på færre informanter i den spanskspråklige gruppa enn i de to andre gruppene. Her er det viktig å presisere at jeg fant ulike former for ustabil kongruens hos de fleste av de avviksløse informantene (se 4.1.1), men likevel ser det ut til at halvparten av de spansktalende informantene har et mer stabilt og målspråknært kongruenssystem i mellomspråkene sine enn de fleste tysktalende og engelsktalende informantene. Jeg vil derfor argumentere for at Jarvis' (2000) prinsipper om intragruppehomogenitet og intergruppeheterogenitet er oppfylt: De spansktalende informantene utgjør en gruppe med lav avviksprosent, sammenlignet med begge de to andre gruppene. Den lave avviksprosenten hos de aller fleste spansktalende oppfyller prinsippet om

intragruppehomogenitet, ettersom de spansktalende informantene generelt ligner mer på hverandre enn på informantene i de andre gruppene (som gjennomgående har flere avvik). At den gjennomsnittlige avviksprosenten i den spanskspråklige gruppa er mindre enn snittprosenten i begge de to andre gruppene oppfyller dermed også prinsippet om intergruppeheterogenitet. Det tredje prinsippet, tverrspråklig samsvar, krever at de spansktalende informantene bruker det samme kongruensmønsteret på flere språk. Som diskutert i 3.6 har vi ikke tilgjengelige data om informantenes språkproduksjon på andre språk enn norsk. Vi kan derimot anta, basert på modellene i 2.4.3, at informantene, når de snakker spansk, bøyer både attributive og predikative adjektiv i samsvar med substantivets genus og numerus, på samme måte som de (stort sett) gjør på norsk. Jeg vil derfor konkludere med at den lave andelen avvik hos de fleste informantene i den spanskspråklige gruppa kan være resultat av tverrspråklig innflytelse fra spansk. Det relativt like kongruenssystemet i spansk og norsk gjør at mange av de spansktalende informantene mestrer norsk kongruens bedre enn de fleste informantene i de andre to språkgruppene.

5.2 Overbøying og underbøying

Den andre hypotesen gjelder den engelskspråklige gruppa og er basert på det faktum at engelsk ikke har substantiv–adjektiv-kongruens i noen av de syntaktiske posisjonene. Hypotesen antar at den engelskspråklige gruppa bør ha flest avvik totalt. Som vi så i 5.1, er avviksprosenten i den engelskspråklige gruppa (17%) betydelig høyere enn i de to andre gruppene (8% og 10%). Vi har også sett at alle de engelsktalende informantene har avvik i tekstene sine (se tabell 13 i 4.3). Noe som bidrar til å forsterke denne tendensen, er at mange av de engelsktalende informantene har lang oppholdstid, spesielt sammenlignet med den tyskspråklige gruppa (se tabell 7-9 i 3.3). Dermed kan vi tenke oss at denne forskjellen ville vært enda større i et utvalg bestående av informanter med samme oppholdstid. Det at de engelsktalende informantene er relativt like (alle har avvik og de fleste har flere), og at de skiller seg fra de to andre gruppene (som har betraktelig lavere andel avvik totalt og færre informanter med mange avvik), gjør at vi kan regne de to første av Jarvis' (2000) prinsipper som oppfylt: Med hensyn til antall avvik ligner de engelsktalende informantene mer på hverandre enn på de andre informantene. Det tredje prinsippet, tverrspråklig samsvar, krever at vi ser den samme atferden i informantenes engelske morsmål som i det norske mellomspråket. Fra de engelske modellene i 2.4.2 kan vi anta at informantene, i sitt morsmålssystem, ikke bøyer adjektiv i noen av de syntaktiske posisjonene. Tverrspråklig samsvar vil i dette tilfellet innebære at informantene har høy andel underbøying i mellomspråkene sine, sammenlignet med de to andre gruppene. Dette ser derimot

ikke ut til å være tilfelle. Kun 17 av 33 avvik (54,3%) står i oppslagsform, som vil si at det er nesten like mye overbøying som underbøying i de engelsktalendes tekster. Dette tyder ikke på bruk av engelsk mønster. Hos de tysktalende informantene skyldes 93,3% av avvikene underbøying, og i hele det tysktalende materialet er det kun ett tilfelle av overbøying. I den spanskspråklige gruppa er forholdet mellom over- og underbøying likt det i den engelskspråklige gruppa (54,5% underbøying). Disse tallene tyder på at det ikke er noen direkte sammenheng mellom graden av bøyning i morsmålet og graden av bøyning i det norske mellomspråket. I predikativ posisjon skulle man forvente at de engelsktalende og de tysktalende bøyde omtrent like lite (ettersom ingen av dem har bøyning i morsmålet), og mindre enn de spansktalende. Derimot er det de engelsktalende informantene som har høyest andel bøyde adjektiv i predikativ posisjon. De tysk- og spansktalende har bøyd hhv. 12,7% og 13,3% av de predikative adjektivene, mens de engelsktalende har bøyd hele 23,7%. Bare 2 av 10 engelsktalende informanter mangler bøyning i predikativ posisjon, mot 6/10 tysktalende og 5/10 spansktalende. Utfra disse tallene kan vi konkludere med at prinsippet om tverrspråklig samsvar ikke er oppfylt i dette tilfellet, men det er ikke dermed sagt at transfer fra morsmålet ikke kan være en forklaring på kongruensmekanismene i de engelsktalendes mellomspråk.

En forklaring på den overraskende høye andelen overbøying hos de engelsktalende informantene kan være at innlærere ofte legger best merke til mønstre i målspråket som skiller seg fra morsmålet (Kleinmann, 1977). Ifølge Jarvis og Pavlenko (2008, s. 51) kan det at kildespråket mangler en distinksjon som finnes i målspråket, føre til lavt tverrspråklig samsvar. Innlæreren blir bevisst på at trekket finnes i målspråket og overgeneraliserer, slik at mellomspråket ikke ligner kildespråket. Vi kan tenke oss at de engelsktalende informantene er spesielt bevisste på kongruensbøying av adjektiv, ettersom dette ikke finnes i engelsk. Dermed overgeneraliserer de denne egenskapen ved norsk, og bøyer mer enn informantene i de andre gruppene. Dette ser vi særlig hos E8, hvor vi finner flere tilfeller av overbøying i begge posisjoner, og hos E7, hvor vi finner overbøying på fire av totalt fem bøyde adjektiv (se 4.3.2). Her dreier det seg altså ikke om direkte overføring av grammatiske egenskaper fra morsmålet, men at kontrasten mellom morsmålet og målspråket fører til mye overbøying i de engelsktalendes mellomspråk. Denne mekanismen er observert også i andre studier. F.eks. undersøkte Eide og Hjelde (2018, s. 54) norskamerikanere og fant eksempel på et individ med mye høyere andel topikalisering i sin norsk enn det norsktalende i Norge har, på tross av at dette er mye mer frekvent i hjemlandsnorsk enn det er i norskamerikanerens dominante språk, engelsk.

Som nevnt over har de tysk- og spansktalende bøydd hhv. 12,7% og 13,3% av de predikative adjektivene, mens de engelsktalende har bøydd 23,7%. Utfra trekkmatrisene i 2.4 skulle man tro at de engelsktalende og tysktalende ville bøye mindre enn de spansktalende. Jeg har presentert en forklaring på den høye bøyingsprosenten hos de engelsktalende, men dette forklarer ikke hvorfor de spansk- og tysktalende bøyer like lite. En mulig forklaring på dette er at de spansktalende har tatt med seg en tendens fra andrespråket, engelsk. Tre av de spansktalende informantene (S3, S5 og S8) har høyere nivå i engelsk, og ingen av disse tre har bøydd adjektiv i predikativ posisjon. Ifølge Kellerman (1979) vil innlærere ofte ha mer transfer fra språk de oppfatter som strukturelt like målspråket. Vi kan tenke oss at de spansktalende informantene med høy engelskkompetanse oppfatter norsk som strukturelt likere engelsk enn spansk, og at de derfor bruker det engelske mønstret heller enn det spanske. For at denne hypotesen skal holde vann, må dette helst være en tendens som ikke gjelder for de spansktalende informantene med lav engelskkompetanse. Ser vi på de andre informantene, finner vi at også S2 med engelsk begynnernivå og S6 med engelsk mellomnivå mangler bøyning i predikativ posisjon, mens de siste fem informantene (med varierende, men ikke høyere nivå i engelsk) alle har predikativ bøyning. Det er altså en viss korrelasjon mellom høy engelskkompetanse og manglende predikativ bøyning, men den er ikke veldig sterk. Tendensen ville vært tydeligere hvis de engelskkompetente spansktalende hadde flere tilfeller av underbøyning i predikativ posisjon.

5.3 Attributiv og predikativ bøyning

Den tredje av hypotesene mine tar utgangspunkt i asymmetrien i de tyske modellene: På tysk bøyes attributive adjektiv i genus, numerus, definitiv og kasus, mens predikative alltid står i oppslagsform (Reiten, 2015, s. 77). I det norske systemet er det derimot substantiv–adjektivkongruens i begge posisjoner. Hypotesen fastslår at de tysktalende informantene bør ha flere avvik i predikativ posisjon enn i attributiv.

77,3% av avvikene i den tyskspråklige gruppa er predikative, og 7/10 tysktalende informanter har avvik i predikativ posisjon, mens bare 3/10 har attributive avvik. Hypotesen kan dermed bekreftes, men det betyr ikke nødvendigvis at tendensen kan begrunnes i transfer fra tysk. La oss derfor sammenligne med de andre to gruppene. Ettersom både engelsk og spansk har symmetriske kongruensmønstre (engelsk mangler kongruens i begge posisjoner, og spansk har kongruens i begge posisjoner), skulle man tro at de to gruppene hadde relativt jevn fordeling mellom attributive og predikative avvik. I den engelskspråklige gruppa er 66,7% av avvikene predikative, og vi ser dermed noe av den samme tendensen som hos de tysktalende, bortsett fra

at avvikene skyldes like mye overbøying som underbøying. Den spanskspråklige gruppa, derimot, skiller seg ut med kun tre predikative avvik (av totalt elleve) fordelt på to informanter. Ettersom spansk er det eneste av de tre språkene som har kongruensbøying i predikativ posisjon, er det ikke overraskende at den spanskspråklige gruppa har færre avvik i denne posisjonen enn de andre to gruppene. Det som er overraskende, er at de spansktalende informantene ser ut til å mestre predikativ kongruens bedre enn attributiv på norsk. Som sagt er det spanske og norske mønstret mer likt i predikativ enn i attributiv posisjon, og dette kan være forklaringen. Som diskutert tidligere er det umulig å skille mellom definitiv- og numerusrelatert overbøying på norsk, ettersom definitiv- og numerussuffikset er like. Hvis vi antar at alle tilfellene av overbøying med suffikset *-e* hos de spansktalende informantene er definitivrelatert skjer det noe interessant med materialet (se tabell 11 i 4.1): Da er det bare definitivavvikene som gjør at de spansktalende informantene har flere avvik i attributiv enn predikativ posisjon – antall rene numerus- og genusrelaterte avvik er det samme i de to posisjonene. Det er altså en mulighet for at også denne forskjellen skyldes tverrspråklig innflytelse fra spansk, men det er ikke mulig å si det sikkert, ettersom de nevnte avvikene også kan være numerusrelaterte. Hvis de er det, kan ikke forskjellen mellom attributive og predikative avvik forklares verken med transfer fra det spanske kongruenssystemet eller fra norsk innputt (som alltid har samsvar i attributiv posisjon (Åfarli & Vangsnes, 2020, s. 531)). Jeg skal ikke forsøke å komme opp med en alternativ forklaring, bare antyde at det kunne være interessant å undersøke om det kan finnes en strukturell forskjell mellom predikative og attributive adjektiv i UG som kan forklare dette funnet. I 4.3.2 så vi at E8 hadde de samme type avvikene i begge posisjoner, og jeg har forklart dette med transfer fra det symmetriske, engelske mønstret. Dette kan også være en inngang til å undersøke forholdet mellom transfer og UG i mellomspråk.

Som vi så i 5.2, skyldes de tyske avvikene hovedsakelig underbøying, og de følger det tyske predikative systemet. I attributiv posisjon har den tyskspråklige gruppa totalt fire avvik, og vi ser altså en klar sammenheng mellom det tyske mønstret og de tysktalendes norske mellomspråk: De underbøyer mye mer i predikativ posisjon enn i attributiv, på tross av at også det norske mønstret har mer bøying i attributiv posisjon enn predikativ. Dermed er prinsippet om tverrspråklig samsvar oppfylt. De skiller seg fra den spansk- og engelskspråklige gruppa, som har omtrent like mye overbøying og underbøying. Dette oppfyller prinsippet om intergruppeterogenitet. Prinsippet om intragruppehomogenitet er også oppfylt, fordi nesten alle de tysktalende informantene (9/10) har produsert tekster uten overbøying. Konklusjonen er dermed at forskjellen mellom attributive og predikative avvik hos de tysktalende informantene

kan være resultat av transfer fra det tyske mønstret. Tendensen kan ha blitt forsterket av at de tysktalende informantene har gjennomsnittlig kortere oppholdstid enn de andre gruppene. Dette innebærer trolig at de har fått mindre norsk innputt, og dermed muligens at transfer- og UG-kilden bidrar sterkere til disse informantenes mellomspråk enn de med lengre oppholdstid.

6 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt kongruensbøying av adjektiv i mellomspråkene til innlærere av norsk med morsmålene engelsk, spansk og tysk. Med utgangspunkt i Jarvis' (2000) rammeverk for påvisning av transfer, samt annen teori fra tidligere andrespråksforskning har jeg analysert kongruensmekanismene i informantenes mellomspråk og sett etter tverrspråklig innflytelse fra morsmålet og, til en viss grad, fra engelsk mellomspråk. Forholdet mellom individ og gruppe er en viktig del av rammeverket, da det er basert på prinsippene om *intragruppehomogenitet*, *intergruppeterogenitet* og *tverrspråklig samsvar*. De tre prinsippene innebærer kort sagt at transfer kan påvises bare hvis den aktuelle språkbrukeren har språklig atferd som likner på atferden til de andre i sin gruppe, men ikke på atferden til individene i andre grupper, og at vedkommende viser samme atferd på tvers av språk. Grunnet oppgavens omfang og tilgang på datamateriale har jeg ikke kunnet undersøke alle de tre prinsippene eksplisitt. Empirien har gitt meg det jeg trenger for å teste de to første prinsippene, mens jeg har brukt referansegrammatikker for de tre morsmålene som empirisk bakgrunn for den siste. Overordnet er det flere funn som peker mot tverrspråklig innflytelse fra informantenes morsmål, og muligens også fra engelsk andrespråk. Derimot er det mange faktorer som virker inn på resultatene, og dette gjør det vanskelig å trekke klare konklusjoner. I denne avsluttende delen av oppgaven skal jeg oppsummere de viktigste funnene, besvare problemstilling og forskningsspørsmål og komme med forslag til videre forskning.

Jeg skal nå gå gjennom de tre underordnede forskningsspørsmålene og knytte dem til funnene fra diskusjonen. Dette blir utgangspunktet for å besvare den overordnede problemstillingen.

- *Finnes det strukturelle likheter eller forskjeller mellom kongruensmekanismene til innlærerne i de tre gruppene?*
- *Er det forskjell på kongruensmekanismen i attributiv og predikativ posisjon i informantenes mellomspråk, og henger denne forskjellen sammen med kongruensmekanismene i informantenes morsmål?*
- *Har engelskkompetansen til de tysk- og spansktalende innlærerne innvirkning på graden av transfer? Finnes det eksempler på transfer fra engelsk andrespråk til norsk?*

Det første forskningsspørsmålet dreier seg i det store og hele om forskjeller og likheter mellom gruppene. Som vi har sett gjennom diskusjonen er det mange av disse og det er med utgangspunkt i forskjellene og likhetene jeg har kunnet påvise transfer av ulike former for

språklig atferd. Først og fremst har jeg undersøkt andelen avvik i de tre gruppene, og påvist en forskjell. De spansktalende informantene hadde færre avvik enn informantene i de andre to gruppene, og dette har jeg begrunnet i transfer fra spansk. Det spanske kongruensmønsteret er det som ligner mest på det norske, og med utgangspunkt i Jarvis' (2000) tre prinsipper kan vi konkludere med at det spanske morsmålet sannsynligvis har påvirket de spansktalende innlærerne slik at de mestrer den norske kongruensmekanismen bedre enn de andre innlærerne. Dette funnet kompliseres av at mange av avvikene skyldes manglende pluralbøying i predikativ posisjon, et språklig trekk vi også finner hos mange norske morsmålstalere. De engelsktalende informantene hadde flere avvik enn informantene i de andre to gruppene. Dette var også forventet, men her er det ikke like tydelig at atferden kommer fra morsmålet. Ettersom de engelske informantene har omtrent like mange tilfeller av over- og underbøying, kan den høye avviksprosenten ikke begrunnes med at informantene har overført den engelske strukturen og latt adjektivene stå ubøyd. Derimot kan avvikene skyldes en form for overgeneralisering som følge av at informantene er mer bevisste på samsvarsmekanismen, ettersom de ikke har denne i morsmålet sitt. Dermed kan også dette funnet begrunnes med påvirkning fra morsmålet. Også de spansktalende informantene hadde omtrent like mye over- og underbøying, mens de tysktalende hadde stor overvekt av underbøying.

Den andre spørsmålet dreier seg om forskjellen mellom attributiv og predikativ bøying i de tre gruppene. Funnene mine viser at de tysktalende informantene har flere predikative avvik enn attributive, og at disse kjennetegnes av underbøying. Dette kan være transfer fra tysk, ettersom det tyske mønsteret ikke har bøying av predikative adjektiv. De spansktalende informantene skiller seg fra de to andre gruppene ved at de har veldig få predikative avvik. Dette er i seg selv ikke så rart, ettersom spansk er det eneste av de tre morsmålene som har adjektivkongruens i predikativ posisjon. Det jeg derimot ikke har funnet noe klart svar på, er hvorfor de spansktalende informantene mestrer predikativ kongruens bedre enn attributiv i norsk. Jeg har argumentert for at det enten kan knyttes til det manglende definittrekket i spansk attributiv posisjon (altså tverrspråklig innflytelse) eller til en underliggende, muligens UG-relatert strukturell forskjell mellom attributive og predikative adjektiv, slik Barstad (2017) argumenterer for.

Det tredje spørsmålet handler om tverrspråklig innflytelse fra engelsk andrespråk hos informantene som ikke har engelsk som morsmål. Gjennom diskusjonen har jeg primært konsentrert meg om informantenes førstespråk, og dette spørsmålet har derfor ikke vært undersøkt systematisk. På ett punkt har jeg funnet en tendens som kan peke mot at engelsk

andrespråk har hatt en innvirkning på informantenes atferd. Dette bunner i det uventede funnet at de spansk- og tysktalende informantene har like lav andel av bøyde adjektiv i predikativ posisjon, på tross av at spansk, men ikke tysk, har predikativ kongruens. Den lave bøyingsprosenten i den spanskspråklige gruppa korrelerer til en viss grad med høy kompetanse i engelsk, og kan dermed være resultat av transfer fra engelsk andrespråk. Det som svekker denne hypotesen, er at den manglende bøyingen i stor grad resulterer i avvik (underbøying) hos de tysktalende informantene, men ikke hos de spansktalende. Det er altså ikke predikativ underbøying vi har med å gjøre her, men manglende overbøying.

I tillegg til engelskkompetanse var det en del andre persondata jeg samlet inn om informantene. Disse dataene utgjør faktorer som kan ha påvirket resultatene i ulik grad. Grunnet oppgavens omfang har jeg ikke undersøkt disse systematisk, men jeg har likevel funnet noen tendenser som kan være verdt å nevne. Hos de engelsktalende informantene ser det ut til at kvinnene mestrer attributiv kongruens i større grad enn mennene. Datamaterialet er balansert med tanke på kjønn, med like mange kvinner og menn i hver gruppe, så hvis det skulle vise seg å være en kjønnsrelatert forskjell, vil denne ikke ha påvirket resultatene. Oppholdstid er derimot en faktor som varierer en del mellom informantene og gruppene. Særlig de tysktalende informantene har veldig kort oppholdstid, og dette kan ha hatt innvirkning på resultatene. Det er sannsynlig at informantene med kort oppholdstid har fått mindre innputt enn de med lengre oppholdstid, og at mellomspråket dermed ligner mindre på målspråket. De tyske informantene har i snitt vært eksponert for norsk språk i kortere tid enn de andre gruppene, og særlig de engelsktalende. Hvis jeg hadde kontrollert for oppholdstid i utvalget, kan det være at de tysktalende ville hatt færre avvik og de engelsktalende flere.

Den overordnede problemstillingen for oppgaven lyder: *I hvilken grad kan vi finne transfer av bøyingsstrukturer fra førstespråket til norsk i spansktalende, tysktalende og engelsktalende innlæreres adjektivbøying?* Som vi nå har sett, har jeg funnet indikasjoner på tverrspråklig innflytelse fra alle de tre morsmålene, og muligens fra engelsk andrespråk. Det er derimot litt ulikt hvordan denne innflytelsen kommer til uttrykk i informantenes mellomspråk. De spansktalende har det som tradisjonelt har vært kalt positiv transfer (Jarvis & Pavlenko, 2008, s. 25), der de benytter seg av kongruenskunnskapen de har fra spansk for å innarbeide det tilsvarende systemet i norsk. Hos den tyskspråklige gruppa ser vi også en ganske direkte overføring av det tyske systemet, som gir det utslaget at de har få avvik i attributiv posisjon, men mye underbøying i predikativ. Når det gjelder de engelsktalende informantene, fant jeg, som forventet, at de hadde flere avvik enn informantene i de andre gruppene, men her er det

ikke snakk om direkte overføring av det engelske systemet, som burde ha resultert i underbøying. Derimot har jeg begrunnet den høye andelen overbøying i Kleinmanns (1977) teori om at innlærere overgeneraliserer egenskaper ved målspråket som de ikke har i morsmålet. Dermed kan også de engelsktalendes kongruensatferd ha sin forklaring i morsmålet, men ikke så direkte som hos de andre to gruppene.

Avslutningsvis vil jeg skissere opp et forslag til videre forskning. Jarvis og Pavlenko (2008, s. 37-40) forklarer hvordan pseudolongtudinele undersøkelser kan være nyttige for å se hvordan graden av eller typen transfer utvikler seg gjennom læringsforløpet. Ved å sammenligne innlærere på ulike stadier av norskopplæringen kunne man undersøkt hvorvidt graden av transfer endrer seg etter hvert som innlærerne oppnår høyere kompetanse i norsk, men uten å måtte følge den samme innlæreren over tid.

Litteratur

- Abney, S. P. (1987). *The english noun phrase in its sentential aspect*. Upublisert manuskript. MIT.
- Barstad, M. (2017). *Kameleoner i eksoskeletale trær: En syntaktisk analyse av adjektivkongruens i norsk* (Masteroppgave). NTNU, Trondheim.
- Berggreen, H. & Tenfjord, K. (1999). *Andrespråklæring*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Bhatt, C. (1990). *Die syntaktische Struktur der Nominalphrase im Deutschen*. Tübingen: Narr Verlag.
- Bley-Vroman, R. (1983). The comparative fallacy in interlanguage studies: The case of systematicity. *Language Learning*, 33(1), 1-17.
- Blommaert, J. & Backus, A. (2013). Superdiverse repertoires and the individual. I I. de Saint-Georges & J.-J. Weber (Red.), *Multilingualism and multimodality: Current challenges for educational studies* (s. 11-32). Rotterdam: Springer.
- Bohnacker, U. (2006). When Swedes begin to learn German: From V2 to V2. *Second Language Research*, 22(4), 443-486.
- Chomsky, N. (1959). Review of Skinner's Verbal behavior. *Language*, 35(1), 26-58.
- Chomsky, N. (1965). *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge, MA: M.I.T. Press.
- Chomsky, N. (1975). *Reflections on language*. New York: Pantheon Books.
- Chomsky, N. (1986). *Knowledge of language: Its nature, origin, and use*. New York: Praeger Publishers.
- Cinque, G. (1994). On the evidence for partial N-movement in the romance DP. I G. Cinque, J. Koster, J.-Y. Pollock, L. Rizio & R. Zanutti (Red.), *Paths towards Universal Grammar* (s. 85-110). Washington, D.C.: Georgetown University Press.
- Cook, V. (Red.). (2003). *Effects of the second language on the first*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Cook, V. (2016). Transfer and the relationship between the languages of multi-competence. I R. A. Alonso (Red.), *Crosslinguistic Influence in Second Language Acquisition* (s. 24-37). Bristol: Multilingual Matters.
- Corbett, G. G. (2012). *Features*. Cambridge: Cambridge University Press.
- De Saussure, F. (1970). *Kurs i allmän lingvistik* (A. Löfqvist, Overs.). Staffanstorp: Bo Cavefors. (Opprinnelig utgitt 1916).
- Delsing, L.-O. (1993). *The internal structure of noun phrases in the scandinavian languages: A comparative study* (Doktoravhandling). Lunds universitet, Lund.

- Dyvik, H. (1995). Språk, språklig kompetanse og lingvistikkens objekt. I C. Fabricius-Hansen & A. M. Vonen (Red.), *Språklig kompetanse - hva er det, og hvordan kan det beskrives?* Oslo: Novus forlag.
- Eide, K. M. (2019). Syntaks: Formanalyse under leddnivå. I H. Brøseth, K. M. Eide & T. A. Åfarli (Red.), *Språket som system: Norsk språkstruktur* (s. 173-201). Bergen: Fagbokforlaget/ Landslaget for norskundervisning.
- Eide, K. M. & Hjelde, A. (2018). Om verbplassering og verbmorfologi i amerikanorsk. *Maal og minne* 110(1), 25-69.
- Eubank, L. (1993). Sentence matching and processing in L2 development. *Second Language Research*, 9(3), 253-280.
- Frengstad, L. T. (2016). *Å verbe: En eksoskeletal analyse av norske kreative verbkonstruksjoner* (Masteroppgave). NTNU, Trondheim.
- Faarlund, J. T., Lie, S. & Vannebo, K. I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gass, S. M. & Selinker, L. (2008). *Second language acquisition. An introductory course* (3. utg.). New York: Routledge.
- Gómez Torrego, L. (2011). *Gramática didáctica del español* (10. utg.). Madrid: SM
- Hagen, J. E. (2006). Hvor norsk skal fremmedspråkliges norsk være? I H. Sandøy & K. Tenfjord (Red.), *Den nye norsken? Nokre peilepunkt under globaliseringa* (s. 124-146). Oslo: Novus forlag.
- Hansegård, N.-E. (1968). *Tvåspråkighet eller halvspråkighet?* Stockholm: Aldus/Bonniers.
- Husby, O. (2015). Andrespråksfeltet – historisk bakgrunn. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 412-430). Oslo: Novus forlag.
- Hårstad, S., Lohndal, T. & Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap: Teori, metode og faghistorie*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Jin, F. & Eide, K. M. (2015). Tilegnelse av nominale kategorier. I K. M. Eide (Red.), *Norsk andrespråkssyntaks* (s. 287-323). Oslo: Novus forlag.
- Jarvis, S. (2000). Methodological rigor in the study of transfer: Identifying L1 influence in the interlanguage lexicon. *Language Learning*, 50(2), 245-309.
- Jarvis, S. & Pavlenko, A. (2008). *Crosslinguistic influence in language and cognition*. London & New York: Routledge.
- Johannessen, J. B. (2003). Innsamling av språklige data: Informanter, itrospeksjon og korpus. I J. B. Johannessen (Red.), *På språkjakt - problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling* (s. 133-171). Oslo: Unipub forlag.

- Julien, M. (2005). *Nominal phrases from a scandinavian perspective*. Amsterdam: John Benjamins.
- Kellerman, E. (1979). Transfer and non-transfer: Where we are now. *Studies in Second Language Acquisition*, 2(1), 37-57.
- Kester, E.-P. (1996). *The nature og adjectival inflection*. Utrecht: LEd.
- Kleinmann, H. (1977). Avoidance behavior in adult second language acquisition. *Language Learning*, 27(1), 93-107.
- Reiten, H. (2015). *Tysk grammatikk* (4. utg.). Oslo: Aschehoug.
- Riksem, B. R. (2018). *Language mixing in American Norwegian noun phrases. An exoskeletal analysis of synchronic and diachronic patterns* (Doktoravhandling). NTNU, Trondheim.
- Schwartz, B. & Sprouse, R. (1996). L2 cognitive states and the full transfer/full access model. *Second Language Research*, 12(1), 40-72.
- Tenfjord, K., Hagen, J. E. & Johansen, H. (2009). Norsk andrespråkskorpus (ASK) – design og metodiske forutsetninger. *NOA: Norsk som andrespråk*, 25(1), 52-81.
- Trudgill, P. (2001). Contact and simplification: Historical baggage and directionality in linguistic change. *Linguistic Typology*, 5(2/3), 371-374.
- Vainikka, M. & Young-Scholten, M. (1994). Direct access to X-theory: evidence from Korean and Turkish adults learning German. I T. Hoekstra & B. Schwartz (Red.), *Language acquisition studies in generative grammar* (s. 265-316). Amsterdam: John Benjamins.
- Weinreich, U. (1953). *Languages in contact: Findings and problems*. New York: Linguistic Circle of New York.
- Åfarli, T. A. (2007). Do verbs have argument structure? I E. Reuland, T. Bhattacharya & G. Spathas (Red.), *Argument structure* (s. 1-16). Amsterdam: John Benjamins.
- Åfarli, T. A. & Eide, K. M. (2003). *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus forlag.
- Åfarli, T. A., Nygård, M. & Riksem, B. R. (2021). *Distribuert genus i norske DPar*. Upublisert manuskript. NTNU.
- Åfarli, T. A. & Vangsnes, Ø. A. (2020). Formell og semantisk adjektivkongruens i norsk. *Oslo Studies in Language*, 11(2), 527-540.

Vedlegg: Masterarbeidets relevans for lektoryrket

Som lektor i norsk skole vil jeg høyst sannsynlig få elever med norsk som andrespråk. Å være norsklærer for en elev med tigrinja, spansk eller arabisk som morsmål krever andre tilnærminger enn det gjør å undervise elever som er sekstendegenerasjons ranaværing eller trondhjemmer. Gjennom arbeidet med masteroppgaven har jeg blitt mer bevisst på dette. Jeg har lest meg opp på andrespråklæring generelt og norsk som andrespråk spesielt, og jeg har gjort en del funn som kan være nyttige å ha med seg inn i læreryrket. Jeg har sett at innlærere tar med seg strukturer fra morsmålet sitt og at dette gjelder også i adjektivbøyingen. Selv om oppgaven i seg selv ikke har et didaktisk perspektiv, har jeg tenkt mye på de didaktiske konsekvensene av funnene. Som andrespråklærer tror jeg det er en fordel at man klarer å tematisere de strukturelle forskjellene mellom ulike språk for å hjelpe elevene til å forstå hvordan språk varierer. I teoridelen av oppgaven har jeg gjort nettopp det ved å lage modeller som viser hvordan ett språkaspekt, kongruensbøyning av adjektiv, varierer mellom fire ulike språk.

Grammatikkens rolle i norskfaget er stadig gjenstand for forhandling. Det har vært forsket mye på grammatikkens nytteverdi, og det ser ut til å være et krav at den må kunne brukes til å forstå noe annet for å forsvare sin plass i læreplanen. I arbeidet med denne oppgaven, og i årene som har ført fram til den, har jeg brukt mange timer på å sette meg inn i, forstå og undervise i grammatikk. Det var kjærligheten til syntaks som fikk meg til å velge denne oppgaven. Kunnskap om og forståelse for grammatikk er avgjørende når man skal undervise elever med norsk som andrespråk, men jeg vil påstå at det er like viktig i arbeidet med morsmålsfaget norsk. Jeg skal gå inn i virket som lektor og utnytte de mulighetene læreplanen gir for å lære å sette ord på den grammatiske kunnskapen elevene allerede har gjennom den fantastiske språkevnen de alle er født med. Vi skal bruke grammatikken til de tingene den ofte brukes til: å lære sidemål, å skrive bedre, å forstå tyske kasus og spansk personbøyning, men vi skal også jobbe med grammatikk fordi den har en egenverdi. Fordi at på samme måte som en medborger bør vite noe om sitt lands historie og politiske system, bør en norsktalende vite hva som gjør norsk til norsk. Og en norsktalende som også er kinesisktalende bør ha et metaspråk for å kunne benevne de åpenbare forskjellene. Ikke fordi hen nødvendigvis skal ut i verden og snakke om hva som skiller kinesisk fra norsk, men fordi alle mennesker bør vite noe om sitt absolutt viktigste kommunikasjonsverktøy. Grammatikk er viktig, og denne masteroppgaven har bidratt til å gjøre meg til en mer bevisst grammatikklærer.

